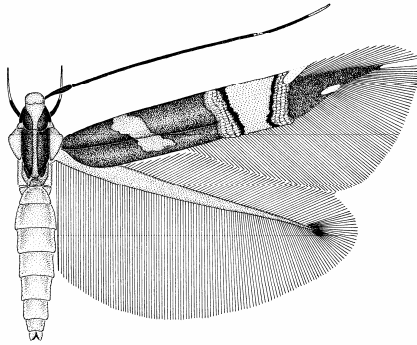

FRANJE

Jaargang 7, nr 13

23 februari 2004

ISSN: 1388-4409

**Mededelingen uit de Secties “Snellen” en “Ter Haar” van de Nederlandse
Entomologische Vereniging**

Colofon

Franje is het gezamenlijke contactorgaan van de secties “Snellen” en “Ter Haar” van de Nederlandse Entomologische Vereniging en verschijnt twee maal per jaar.

Logo: *Cosmopterix zieglerella* door Sjaak Koster

Redactie: Frans Groenen, Maurice Jansen en Rob de Vos

Redactieadres: Maurice Jansen, Appelgaard 9, 4033 JA Lienden. Tel: 0344-603758, e-mail: m.g.m.jansen@minlnv.nl

Lidmaatschap:

voor leden van Snellen: € 9,- per jaar, bij voorkeur te voldoen op Rabobank-rekening 130635790 te Luyksgestel onder vermelding van “Snellen”.

voor leden van Ter Haar: € 9,- per jaar, girorekening 4316551 t.n.v. Sectie Ter Haar, Hemrik.

Bestuur sectie Snellen:

voorzitter: Louis van Deventer, Van Speijkstraat 45, 5151 MD Drunen, e-mail: ljdventer@hetnet.nl

secretaris: Henk ten Holt, De Kluijskamp 10-28, 6545 JD Nijmegen. Tel: 024-3733995, e-mail: h.tenholt@novioconsult.nl

penningmeester: Frans Groenen, Dorpsstraat 171, 5575 AG Luyksgestel. Tel: 0497-542153, e-mail: groene.eyken@chello.nl

Bestuur sectie Ter Haar:

voorzitter: Jaap Zwier, Turfweg 27, Yzevoorde 7021 JN Zelhem. Tel: 0314-326789, e-mail: jzwier@wxs.nl

secretaris: Rob de Vos, Kalf 454, 1509 BE Zaandam. Tel: 075-6313339, e-mail: rvos@science.uva.nl

penningmeester: Janny Sinnema, Sparjeburd 29, 8409 CK Hemrik. Tel: 0516-471222, e-mail: s.g.sinnema@wxs.nl

lid: Bob van Aartsen, Travertin 34, 8084 EH 't Harde. Tel: 0525-652119

lid: Hans Huisman, Patrijzenlaan 4, 8091 BK Wezep. Tel: 038-3765741, e-mail: kj.huisman@hetnet.nl

Kopij voor de volgende Franje dient minstens twee maanden voorafgaand aan de eerstvolgende sectie-bijeenkomst bij de redactie ingeleverd te worden bij voorkeur vóór 1 januari en vóór 1 juli. Grotere kopij of kopij met figuren indien mogelijk inleveren na overleg.

INHOUD

Henk ten Holt

Verslag van de najaarsbijeenkomst van de sectie “Snellen” op 11 oktober 2003 te Lexmond 4

Rob de Vos

Verslag van de najaarsbijeenkomst van de sectie "ter haar" op 15 november 2003 te Lexmond 17

Jaap Zwier

Hans Huisman, 63 jaren in de ban van vlinders. 24

Antoon Loomans

Een vreemde eend in Franje: waarnemingen op licht van exotische lieveheersbeestjes?!27

Frits Bink

Windepijlstaart in 2003 28

Jaap Zwier

Correcties op verslagen 30

Jaap Zwier

Eindverslag van de excursie in de Achterhoek 31

Zomerexcursie 37

Voorjaarsbijeenkomst van de Sectie “Snellen” 37

Voorjaarsbijeenkomst van de Sectie “Ter Haar” 38

Verslag van de najaarsbijeenkomst van de sectie “Snellen” op 11 oktober 2003 te Lexmond

Henk ten Holt

Aanwezig: B. van Aartsen, J. Asselbergs, G. Bergsma, J. De Prins, W. De Prins, L. van Deventer, C. Gielis, A. Goutbeek, F. Groenen, H. Groenink, L. Groothedde, H. ten Holt, H. Huisman, M. Jansen, W.G. de Jong, C. Kayser, H.-J. van Loh, J.A.W. Lucas, I. Kaijadoe, S. Koster, T. Rutten, J. Scheffers, J. Sinnema, E. Vermandel, J. van Vuure, U. Widowski, H. van der Wolff, J. Wolschrijn, J. Zwier.

Huishoudelijk deel

Opening

De voorzitter opent de vergadering en heet alle aanwezigen welkom. De heer Van Loh heeft twee Duitse collega's meegebracht, de heer Widowski die zich in het bijzonder bezig houdt met de Psychiden in Niedersachsen en de heer Kayser. Na de vergadering konden wij beide heren verwelkomen als nieuw lid.

Verslag sectiebijeenkomst 12 april 2003

Jaap van Vuure merkt terecht op dat in het verslag op pagina 7 geen rekening is gehouden met zijn eerdere verslag van het massaal optreden van *Adela cuprella* Denis & Schiffermüller in Zeeland in 2002 (zie Franje 6 (11): 10). Ook in 2003 werd de soort waargenomen, zij het niet meer massaal. Het verslag wordt door de vergadering verder akkoord bevonden.

Bestuursmededelingen

De voorzitter dankt Sjaak Koster en Erik van Nieukerken voor het opstellen van de Index van soorten op de Jaarlijsten microlepidoptera 1982-2000. Het bestuur beveelt het gebruik van de index zoals in de voorbereiding op sectievergaderingen, van harte aan.

De voorzitter herinnert de sectie aan de NEV-wintervergadering op 14 februari 2004 a.s. Sectieleden worden uitgenodigd daaraan deel te nemen en een verhaal te presenteren. Tot op heden vindt deze uitnodiging weinig gehoor. Sjaak Koster en Louis van Deventer zullen in ieder geval de vergadering bezoeken.

Het aantal belangstellenden voor een workshop 'maken van genitaalpreparaten' is nu gegroeid tot acht. Opgaven bij Louis van Deventer zijn nog mogelijk.

De secretaris deelt mee dat de komende sectievergaderingen zijn gepland voor 13 maart 2004, 30 oktober 2004 en 10 april 2005 (concept). Tegen de laatste datum kan eventueel bezwaar worden gemaakt bij de secretaris. De secretaris tracht bij de vergaderplanning zoveel mogelijk rekening te houden met andere vergaderingen en vooral als dat NEV-vergaderingen zijn. Tot op heden is bij de planning geen rekening gehouden met de Landelijke Vlinderdag van de Vlinderstichting. De voorjaarsvergadering van 13 maart valt daardoor samen met de Landelijke Vlinderdag. Dat gold ook voor de

Franje 7 (13) – februari 2004

voorjaarsvergadering van Ter Haar van afgelopen voorjaar. Gevolg is dat een aantal leden voor een moeilijke keuze wordt gesteld en bijvoorbeeld Eddy Vermandel niet aanwezig kan zijn. Desondanks kwam uit de vergadering niet een duidelijk standpunt dat persé met de Vlinderdag rekening gehouden moet worden. Het blijft daarom voorlopig bij intenties.

Namens het NEV-bestuur deelt de secretaris het volgende mee:

- via www.nev.nl zijn verenigingsnieuws en NEV-ledenlijst te raadplegen in de meest actuele versie!
- leden kunnen met hun lidnummer en de persoonlijke pincode op de ledenpas de gegevens in de ledenlijst zelf aanpassen (bijv. adreswijziging). Het is ook mogelijk enkele biografische gegevens toe te voegen (vgl. Everts-leden).
- de plannen van het NEV-bestuur met betrekking tot het wel en wee van de vereniging staan in het verslag van de Heidedag in het EB-nummer van oktober 2003. Het NEV-bestuur wil meer aandacht gaan schenken aan communicatie, zowel binnen de vereniging als naar buiten en aan werving/opleiding van nieuwe leden. Henk Siepel gaat zich bezig houden met PR en externe communicatie. Sandrine Ulenberg richt zich ondermeer op informatiemateriaal, kennismakingsprogramma en cursussen voor starters. Verder gaan bestuursleden in de komende twee jaar vergaderingen van secties en afdelingen bezoeken.

Aandachtspunt voor het NEV-bestuur is ook de werving van jonge, nieuwe leden. Dit is ook voor het sectiebestuur al enige tijd een aandachtspunt. De aanwas van leden stopt enigszins. De gemiddelde leeftijd neemt toe. Vindt de sectievergadering dit een belangrijk punt? Zo ja, wie willen zich hiervoor inzetten? Men kan denken aan het onderhouden van contacten met NJN/KNNV, ontwikkeling van een brochure over de sectie, mentorschap/coaching van nieuwe leden en andere activiteiten. Het NEV-bestuur wil hierbij concreet ondersteunen en initiatieven vanuit de secties en afdelingen worden op prijs gesteld.

Tijdens de vergadering blijkt een groot aantal mensen dit een belangrijk onderwerp te vinden. C. Gielis, Sjaak Koster, Hans Huisman, Eddy Vermandel, Harry Groenink en Maurice Jansen willen zich hiervoor ook actief inzetten. Ook niet-aanwezige leden die hieraan willen bijdragen worden verzocht dit kenbaar te maken. Het bestuur komt hierop te zijner tijd terug, genoemde leden kunnen ook zelf met voorstellen richting sectiebestuur komen. Hans Huisman maakt alvast melding van een uitstekend initiatief. Hij is bezig met de ontwikkeling van een determinatielijst die na beproeving door Jaap Zwier mogelijk breder beschikbaar zal komen.

Ook meer in het algemeen wil het sectiebestuur de inzet van de leden t.b.v. activiteiten in het belang van de sectie en de Vereniging stimuleren. Denk eens na over wat er beter kan en schroom niet om het bestuur te bestoken met voorstellen. Men kan aan allerlei dingen denken, bijv. werving van nieuwe, jonge leden (zie eerder), vorming van een redactiecommissie om de website interessant en actueel te houden, suggesties voor externe sprekers tijdens sectievergaderingen, etc. Sjaak Koster en Henk ten Holt gaan zich bezig houden met de presentatie van de sectie op de NEV-website. Ook anderen worden uitgenodigd daaraan een bijdrage te leveren.

Enige tijd geleden is (opnieuw) aan de orde geweest hoe om te gaan met publicatie in Franje versus publicatie in EB (of andere bladen). Dit is voorgelegd aan het NEV-bestuur. De NEV-secretaris - Sjoerd Tiemersma - komt nu met een antwoord omtrent aan een mail van Herman de Jong van de EB-redactie. De NEV-secretaris citeert vrijwel letterlijk: “wanneer sectieleden soorten nieuw voor de fauna (in sectiebladen) melden, zal de EB-redactie (als men op de hoogte is) dergelijke vondsten niet voor een tweede keer met de notitie ‘nieuw voor Nederland’ opvoeren. In verslagen van vergaderingen zou de mededeling dat er een nieuwe soort voor de fauna is gevonden kunnen volstaan, eventueel onder verwijzing naar een nog te publiceren “echt “ stuk.”

Wat betekent dit? Publicatie in Franje hoeft publicatie in EB dus in het geheel niet in de weg staan **maar** een soort wordt dan niet voor de tweede keer als nieuw voor de fauna gemeld. Het betekent ook: wil men een soort als nieuw voor Nederland op kunnen voeren in EB dan moet men voorzichtig zijn met publicatie in Franje. Dit hoeft de vrije, mondelinge uitwisseling van waarnemingen op sectievergaderingen niet in de weg te staan. De secretaris maakt een verslag van de bijeenkomsten. Daarbij kunnen we de handelwijze afspreken dat op expliciet verzoek van betrokkene het schriftelijke verslag van een dergelijke mondelinge mededeling wordt beperkt tot de zinsnede: ‘betrokkene meldt een nieuwe soort voor de Nederlandse fauna, eventueel met vermelding van vangstdatum en lokatie. Samengevat: men dient zich bewust te zijn van deze materie en zelf een keuze te maken aangaande de gewenste vorm van publicatie in Franje en dit aan de secretaris van de sectie mee te delen.

Sjaak Koster en Hans Huisman waren nog niet geheel tevreden gesteld door deze uitleg en zullen zelf hierover in contact treden met de EB-redactie. Tezijnertijd zal mededeling worden gedaan van de uitkomsten daarvan.

Tenslotte maakt de secretaris melding van enkele interessante publicaties en websites:

- Recent is een Atlas van de Flora van Oost-Gelderland verschenen. Fraai geïllustreerd en met kaartjes op kilometerhokniveau. O.a.. te verkrijgen bij een van de auteurs Louis-Jan van den Berg, inventarisatiemedewerker bij de provincie Gelderland, die de uitgave deels met eigen geld heeft gefinancierd (0544-372594).
- Op de website www.bionomie.de/ento2/nr-lep.html van de Entomologische Vereniging Krefeld vindt een voorpublicatie plaats van die Grossschmetterlinge des Naturparks Maas-Schwalm-Nette. Auteur is Armin Hemmersbach. Parallel daaraan wordt gewerkt aan een meer omvattende fauna van het Nederrijngebied (Niederrheinisches Tiefland). Momenteel is een groot aantal macrofamilies beschikbaar, microfamilies volgen in willekeurige volgorde. Het gebied overlapt met delen van Oost-Gelderland en Oost-Limburg. Men is zeer geïnteresseerd in Nederlandse waarnemingen uit dit gebied.

Willy de Prins voegt hieraan toe dat zijn Catalogus van Belgische Lepidoptera nu ook on-line is. De catalogus omvat de 2430 vlindersoorten die tot op heden uit België gemeld zijn. Het adres is:

<http://home.tiscali.be/be013549/82/Checklists/Lepidoptera/LepMain.htm>

Excursie

De excursie naar de Brabantse Wal afgelopen juni was een groot succes. Goede sfeer, uitstekend weer en interessante gebieden. Louis van Deventer laat enkele dia's zien die de sfeer goed weergeven. Over de komende excursie is nog weinig te melden.

Faunistische mededelingen

H. van der Wolff

Goniodoma limoniella (Stainton)

De vlinder vliegt in juli en augustus overdag op de schorren. De eieren worden gelegd op de bloemhoofdjes van lamsoor (*Limonium*). De rups leeft in een bloemkelk, waaruit de zaden worden opgegeten. Als de zaden op zijn, wordt de kelk losgesneden en verhuist de rups, met de kelk als zak, naar een volgende kelk waar de zak loodrecht op wordt aangehecht. Dit kan zich een aantal malen voordoen. Als de rups in oktober volwassen is, verplaatst het zakje zich naar de stengel. Het zakje staat loodrecht op de stengel, de rups boort zich naar binnen en overwintert tot mei, waarna hij verpopt in de stengel. Het zakje op de stengel kan in de winter afvallen, waarna een gaatje afgesloten met zijde zichtbaar wordt. Verzamelen van stengels met zakjes kan het beste gebeuren in november/december. Ze kunnen het beste buiten overwinteren tot juni. Dan naar binnen halen, dagelijks licht besproeien met een plantenspuit (pas op voor schimmel!) en regelmatig controleren of de vlindertjes al uit zijn. Ze zijn moeilijk te zien (smalle, zwarte streepjes), maar meestal komen ze in grote hoeveelheden uit.

De zakken zijn door C. Gielis verzameld op schor 't Stelletje nabij Zierikzee en op het schor bij Zuid-Sloe (Ritthem) op 11.xii.2002 en Texel, De Slufter op 11.xii.2002). De vlinders kwamen uit vanaf eind juni tot in juli van 2003.

Maurice Jansen voegt hieraan toe dat de beesten ook te verzamelen zijn als men te weinig tijd heeft om naar stengels met zakken te zoeken. Maurice heeft in maart 2003 in zeven verschillende kustgebieden in korte tijd, circa 15 minuten, dood organisch materiaal (zgn. vloedmerk) verzameld en binnenshuis in bakken bewaard. Hieruit kwamen tientallen exemplaren van diverse soorten waaronder *limoniella*.

C. Gielis merkt op dat hij als bijkweek ook nog de soort *Aristotelia brizella* Treitschke, eveneens van *Limonium*, verkreeg. Deze soort is tot op heden bekend van slechts zeven uurhokken (zes langs de kust en één in Zuid-Limburg).

J.A.W. Lucas

Sinds een paar jaar is Hoek van Holland het voornaamste doelwit van mijn nachtelijke vangsten. De eerste avond was 29.viii.1999, de laatste 2.x.2003. Hieronder volgen enkele betere soorten.

Blastodacna hellerella (Duponchel): geen gewone soort, waarvan Kuchlein (1993) uit Zuid-Holland alleen een vindplaats op Voorne vermeldt.

Scrobipalpa costella (Humphreys & Westwood): Hoek van Holland sluit bij de bekende vindplaatsen aan. Rhooon, waar ik de soort eerder ving, ligt meer binnendijks. Een vroeg dier, dat daar op 26.v.1995 werd gevangen, bevestigt dat de vliegtijd niet in juli (Jansen,

Franje 7 (13) – februari 2004

1999) maar al in mei begint (Ten Holt & Kuchlein, 2003). De late vondsten op 2.x en 23.x passen binnen de bekende vliegtijd.

Lozotaeniodes formosana (Geyer): dit is een soort die van steeds meer vindplaatsen bekend wordt. Een exemplaar van 2.x.2003 is wel erg laat en moet wel tot een mij onbekende tweede generatie behoren.

Acleris cristana (Denis & Schiffermüller): Één exemplaar werd in Rotterdam-Lombardijen op de dag voor kerstmis 2002 van een winkelruit geplukt.

Phalonidia affinitana (Douglas): De soort leeft op zeeaster (*Aster tripolium*) en wordt uit Zuid-Holland alleen van Goeree en Vlaardingen vermeldt. Op 31.vii. 2000 kwam een flink aantal op de lamp in de buitenduinen van Hoek van Holland. Ik weet in Hoek van Holland alleen een enkele zulte te staan op de helling van de haven.

Endothenia oblongana (Haworth): Een zeer recente aanwinst van ons land.

Clavigesta purdeyi (Durrant): Ook een van de soorten die steeds talrijker wordt. In 2003 werd de soort nu ook te Hoek van Holland waargenomen.

Pammene aurana (Fabricius): De soort is in het oosten en zuiden en vooral in Zuid-Limburg gewoon en wordt gemakkelijk gevonden doordat ze overdag vaak schermbloemen bezoeken maar is uit Zuid-Holland van één ex uit 1987 in Hoek van Holland bekend. Jan Scheffers meldt dat hij de soort ook heeft aangetroffen in Staelduin.

Dichrorampha flavidorsana (Knaggs): Kuchlein (1993) geeft slechts één vindplaats uit Zuid-Holland. In 1994 ving ik een exemplaar in het Staelduinse bos, in 2003 een ex. te Hoek van Holland. Volgens Hans Huisman is de soort ook bekend van Stellendam.

Cydia amplana (Hübner): Een recente aanwinst voor onze fauna. Eén exemplaar van 13.viii.2002 van Hoek van Holland.

Duponchelia fovealis Zeller: In 2003 nu ook enkele exemplaren van Hoek van Holland.

Literatuur

Holt, H. ten & J.H. Kuchlein, 2003. Binnenlandse vangsten van *Scrobipalpa costella* (Lepidoptera: Gelechiidae) in Nederland. TINEA Nederland 1 (2): 13 - 15.

Jansen, M., 1999. The genus *Scrobipalpa* in The Netherlands (Lepidoptera: Gelechiidae). Nederlandse Faunistische Mededelingen 9: 29-78.

Kuchlein, J.H., 1993. De kleine vlinders. Pudoc, Wageningen.

R. de Jong - Reuzenmoleculen en dwergvlinders

Rienk de Jong is conservator van de vlinderafdeling van Naturalis en door Sjaak Koster bereid gevonden op te treden als gastspreker. Hij hield een uitermate boeiende voordracht over de mogelijkheden van DNA bij onderzoek naar de classificatie van soorten en de evolutionaire stambomen van verwante soorten. Hieruit bleek dat DNA geen tovermiddel is maar dat het ten opzichte van morfologie en anatomie het grote voordeel heeft dat het in relatief korte tijd veel meer kenmerken zijn te vinden die kunnen helpen bij het analyseren van verwantschappen tussen soorten en daardoor bij

het opstellen van een classificatie. Bovendien kan via DNA - door gebruik te maken van een zogenaamde moleculaire klok - de splitsing tussen twee ontwikkelingslijnen (bijv. twee soorten of twee families) bij benadering gedateerd wordt. Een en ander is geïllustreerd binnen de familie Prodoxidae met het genus *Tegeticula* (Yuca moths) dat verwant is aan onze *Lampronia* sp.

J. Zwier

Lyonetia prunifoliella Hübner

Jaap Zwier vertelt over de vondst van een nieuwe mineerder, die eigenlijk door Willem Ellis herkend is als een nieuwe vlinder voor de Nederlandse fauna: *Lyonetia prunifoliella*. Hij laat blaadjes met vraatsporen en foto's van de aangevreten blaadjes rondgaan. In de komende "Entomologische Berichten" komt een uitgebreid verhaal over deze nieuwe aanwinst voor onze fauna.

J. Asselbergs

Cacoecimorpha pronubana Hübner

Deze soort begint blijkbaar ook in West-Brabant vaste voet te krijgen; dit jaar ving ik op resp. 1.viii en 19.ix telkens één mannetje in mijn tuin. De vlinders werden overdag vliegend gevangen. Vorig jaar was dit het geval met een wijfje. De soort is van oorsprong Zuidouropees en de rups is polyfaag.

Stiochroa verticalis Linnaeus

Op 8.vii van dit jaar werd een wijfje in de lichtval aangetroffen die op 10 km ten N.O. van de oorspronkelijke vindplaats in Woensdrecht stond opgesteld en wel op de grens van Bergen op Zoom en Heerle. Deze soort die al vele jaren niet meer in Nederland wordt aangetroffen komt misschien in een groter gebied rondom Woensdrecht voor. Als voedselplanten voor de rups worden *Cirsium arvense*, *Atriplex* spp. maar ook bijv. *Sarothamnus* opgegeven.

Duponchelia fovealis Zeller

Eén wijfje van deze Zuidoepese soort is op 4.vi in de lichtval te Bergen op Zoom aangetroffen. De laatste tijd duikt deze steeds meer op, al dan niet in de nabijheid van kassen. De rups is polyfaag.

Aphomia zelleri Joannis

Een soort die in Nederland uitsluitend aan de kust of niet ver daar vandaan wordt gevonden. Er is één oude vangst uit Breda bekend. Mogelijk zijn de vangsten van één wijfje in de lichtval te Bergen op Zoom op 11.vii van dit jaar en de oude vangst van Breda te verklaren als een relict van een vroegere kustpopulatie uit het Atlanticum toen de kustlijn tot aan het huidige Breda lag. De rups leeft aan de wortels van sommige grassen zoals bv. *Ammophila arenaria*.

Amblyptylia acanthadactyla Hübner.

Eén mannetje in de lichtval, Bergen op Zoom, 7.viii.2003. Deze vedermot wordt in Noord-Brabant weinig of niet gezien en was dan ook een goede vangst. Als

voedselplanten worden ondermeer bosandoorn (*Stachys sylvatica*) en moerasandoorn (*Stachys palustris*) opgegeven.

W. de Prins Vier nieuwe soorten voor de Belgische fauna

Willy de Prins meldt vier, recent gepubliceerde, nieuwe soorten voor de Belgische fauna (De Prins, 2003): *Lyonetia prunifoliella* (Hübner), *Coleophora milvipennis* Zeller, *Coleophora fuscocuprella* Herrich-Schäffer en *Pselnophorus heterodactyla* (Müller).

De rups van *Lyonetia prunifoliella* mineert aan de onderzijde van blaadjes van diverse Rosaceae, waaronder meidoorn (*Crataegus*), sleedoorn (*Prunus spinosa*) en appel (*Malus*). De eerste Belgische waarneming betreft een adult in 1997 in de provincie Namen. De in Nederland uit vrijwel alle provincies bekende *Coleophora milvipennis* is, eveneens als adult, voor het eerst gevonden in België gevonden in 2002 (provincie Antwerpen). De in Nederland vooral uit de provincies Noord-Brabant en Limburg bekende *Coleophora fuscocuprella* werd in 1999 gevonden in de provincie Namen door Hugo van der Wolff. De rups leeft op hazelaar (*Corylus avellana*), berk (*Betula*) en haagbeuk (*Carpinus betulus*). Tenslotte vond Willy de Prins in 2000 in de provincie Luxemburg de pterophoride *Pselnophorus heterodactyla* als (verpoppende) rups op de stam van een grove den (*Pinus sylvestris* L.). De rups leeft op muursla (*Mycelis muralis*), *Prenanthes purpurea* en akkerkool (*Lapsana communis*). De soort geldt in Nederland als verdwenen (Kuchlein, 1993).

Deze recente aanwinsten voor de Belgische fauna zijn opgenomen in de Catalogus van de Belgische Lepidoptera die nu ook on-line te raadplegen valt op het navolgende adres: <http://home.tiscali.be/be013549/82/Checklists/Lepidoptera/LepMain.htm>

Literatuur

Kuchlein, J.H., 1993. De kleine vlinders Pudoc, Wageningen.

Prins, W. de, 2003. Four new species for the Belgian fauna (Lepidoptera: Lyonetiidae, Coleophoridae, Pterophoridae), Phegea 31 (3): 87 - 90.

A. Goutbeek

De zomer van 2003 was zoals bekend erg warm. Tegen mijn verwachting in heb ik echter erg weinig nachtvlinders gevangen. Normaal komen per nacht zo'n 25 tot 50 soorten op de lamp (zo nu en dan zelfs 100 soorten) en zo'n 100-500 exemplaren per nacht. Dit jaar waren het echter slechts 8-15 soorten per nacht en zo'n 20-30 exemplaren.

Acentria ephemerella (Denis & Schiffermüller)

Opmerkelijk was de nacht van 6.viii.2003. Er kwamen ongeveer 10-15 soorten op de lamp, waaronder ook enkele micro's. Op die bewuste nacht en ook op de twee daarop volgende nachten, vloog de soort massaal. Met duizenden vlogen ze rond de lamp, zowel vrouwtjes als mannetjes. Uit de zes uurhokken (150 km²) aan de Vecht rond Dalfsen en Ommen waar ik voornamelijk waarneem, zijn volgens Kuchlein (1993) 138 soorten bekend. In vergelijking met Kuchlein (1993) en de jaarlijsten in Entomologische Berichten (1982-2003) zijn er in 2001 en 2002 26 soorten waargenomen die nieuw zijn voor Salland en de Vechtstreek, waarvan 16 soorten nieuw voor Overijssel.

Elophila nymphaeata (Linnaeus)

Een heel gewone pyralide waarvan de rupsen op een geraffineerde manier de natuurwetten omzeilen. Gewoonlijk een bont en licht getekende vlinder, maar op 14.viii.2003 is te Dalfsen een donker, egaalbruin exemplaar waargenomen.

Anania verbascalis (Denis & Schiffermüller)

Van deze pyralide zijn twee exemplaren waargenomen (22.vi.2003 en 18.ix.2003). Volgens Kuchlein (1993) vliegt er één generatie in juni-augustus. Het laatste exemplaar zou wellicht een tweede generatie kunnen zijn. De soort komt vrijwel alleen voor in de zuidelijke helft van Nederland (met één uitschieter in Groningen). Met Dalfsen is de grens iets noordwaarts opgeschoven.

Nephoterix angustella (Hübner)

Voornamelijk een kustvlindertje, met twee vindplaatsen in Limburg en één in Gelderland (Wezep). Het exemplaar is gevangen op 11.viii.2002 te Dalfsen.

Epermenia falciformis (Haworth)

Op 7.viii.2003 gevangen op licht te Dalfsen. Een kleine familie waarvan in ons land maar vijf soorten voorkomen. Lijkt in eerste instantie iets op een waaiermotje. De rupsen leven op zevenblad (*Aegopodium podagraria*) en engelwortel (*Angelica*). De soort stond altijd bekend onder de naam *E. illigerella* Hübner maar sinds 1996 blijkt er *E. falciformis* Haworth onder verscholen te zitten en nog wel als de gewoonste soort. Zie E.B. 58 (1998): 65.

Capperia britanniodactylus (Gregson)

Op een groeiplaats van enkele m² valse salie (*Teucrium scorodonia*) vloog op 17.vi.2003 te Dalfsen letterlijk een zwerm van deze vedermotjes. Eén meter naast de planten was geen vlindertje te bekennen. De soort komt weinig verspreid voor in Nederland maar door gericht te zoeken op de groeiplaatsen van valse salie kan deze soort gewoner blijken dan we denken. Dalfsen is tot op heden de meest noordelijke vindplaats.

Literatuur

Diverse auteurs, 1985 - 2003. Jaarlijsten microlepidoptera 1982 - 2000, Entomologische Berichten 45 - 62.

Kuchlein, J.H., 1993. De Kleine vlinders Pudoc, Wageningen.

S. Koster

Phyllonorycter medicaginata (Gerasimov)

Deze soort werd in 2000 voor het eerst in Nederland gevonden in het zuiden van Limburg (Kuchlein & Kuchlein-Nijsten, 2002). De vouwmijnen van deze soort werden toen in aantal aangetroffen op hopklaver (*Medicago lupulina*) en witte honingklaver (*Mellilotus alba*). In 2001 werd de soort ook gevonden te Scheldeoord in Zeeland. Inmiddels zijn uit 2002 ook vondsten bekend geworden uit Maastricht, waar de mijnen werden gevonden op rupsklaver (*Medicago*) (Schreurs, mond. meded.) en in 2003 werden de vouwmijnen ook gevonden in de omgeving van Vlaardingingen (Van As, mond. meded.). De soort begint zichtbaar op te rukken in Nederland.

Phyllonorycter insignitella (Zeller)– **Nieuw voor de fauna**

In november 2002 vond Schreurs te Kerkrade een aantal vouwmijnen op rode klaver (*Trifolium pratense*). De vlinders die hieruit kwamen leken wel enigszins op die van de vorige soort, maar de witte streep aan de basis van de binnenrand was opvallend. Deze ontbreekt bij *P. medicaginellus*. Van *Trifolium* worden twee soorten vermeld in Europa, *P. insignitella* en *P. nigrescentella*, hoewel de laatste heggewikke (*Vicia sepium*) als hoofdvoedselplant heeft. Aangezien beide soorten sterk op elkaar lijken, werden de mannelijke en vrouwelijke genitaliën onderzocht. Hieruit bleek dat de soort uit Kerkrade behoorde tot *P. insignitella*. Het uiterlijke verschil zit in het tweede witte haakje aan de binnenrand van de voorvleugel. Deze loopt bij *P. insignitella* door tot in de franje, maar bij *P. nigrescentella* wordt deze onderbroken door de franjelijn. De soort komt voor in al de ons omringende landen, inclusief Engeland.

Phyllonorycter nigrescentella (Logan)

Bij zowel *P. insignitella* als *P. nigrescentella* hebben de mannetjes asymmetrische genitaliën. De linkervalve is sterk verdikt ten opzichte van de rechter. Bij *P. nigrescentella* zit er aan het uiteinde van de linkervalve een grote kromme doorn. Deze ontbreekt bij *P. insignitella*. Ook heeft *P. nigrescentella* een duidelijke saccus, ook deze ontbreekt bij *P. insignitella*. Deze soort is nog niet in ons land aangetroffen. Ze is wel vermeld van de ons omringende landen, ook uit Engeland, maar zowel in Engeland als in België zeldzaam.

Acleris cristana (Denis & Schiffermüller).

Acleris cristana is een soort die tot nu toe van een drietal vindplaatsen bekend was uit het zuidwesten van het land n.l. 's Gravenzande, Rockanje (prov. Zuid-Holland en Kortgene (prov. Zeeland). Nu is er dan de al wat oudere vondst uit de provincie Limburg. Stiphout ving op 10.viii.1997 een fraai exemplaar in zijn woonplaats Posterholt. De meeste vangsten van deze soort vonden plaats aan het einde van de winter, na de overwintering van de vlinder.

Pyroderces argyrogrammos (Zeller)

Deze soort behoort tot de familie Cosmopterigidae en komt (nog?) niet in Nederland voor. Het dier is in de landen rond de Middellandse Zee zeer gewoon, maar ook bekend van bijna alle landen uit Centraal Europa. Biesenbaum (2000) vond de soort nieuw voor Duitsland te Achkarren in Baden-Württemberg. Of de vlinder in de toekomst de Nederlandse grens zal bereiken is natuurlijk niet zeker. Toch kan het de moeite lonen om naar de rupsen of poppen te zoeken in de winter. De rupsen leven in de bloemhoofdjes en zaaddozen van diverse distelsoorten (*Carduus*, *Cirsium*), maar is ook bekend van centaurie (*Centaurea*) en driedistel (*Carlina*) De aangetaste zaaddozen openen zich niet. Op de bodem van de zaaddoos is dan de rups of de pop te vinden.

Literatuur

Biesenbaum, W., 2000. Bemerkenswerte Nachweise von zwei Kleinschmetterlingsarten in Baden-Württemberg (Lep., Cosmopterigidae et Gelechiidae). *Melanargia* 12 (3-4): 81-83.

Kuchlein J.H. & C.M. Kuchlein-Nijsten, 2002. *Phyllonorycter medicaginella* (Lepidoptera: Gracillariidae) new for The Netherlands, E.B. 62 (3-4)

H. Huisman

Eratophyes amasiella (Herrich-Schäffer). Gevangen op 18.vi.2003 op licht in het landgoed Petrea in Wezep. De vlinder is nu van diverse vindplaatsen op de Veluwe bekend.

Caryocolum proxima (Haworth). De soort is al als nieuw voor de fauna gemeld in de jaarlijsst over 2000, maar spreker laat de vlinders zelf zien om een tweetal diagnostische kenmerken aan te wijzen. De schuine zwarte streep, die op ¼ van de voorrand staat is wat breder dan bij verwante soorten zoals *C. blandulella* Tutt en de voorvleugels zijn iets donkerder bestoven. Zonder genitaalpreparaat blijft het echter gissen.

Spatalistis bifasciana (Hübner). Hiervan werden op 11.ix.2002 en 19.ix.2003 twee late exemplaren te Wezep waargenomen. In de literatuur is niets te vinden over een eventuele tweede generatie in Midden-Europa.

Cydia inquinatana (Hübner). Deze bladroller is **nieuw voor Nederland** en werd 3.vi.2003 op licht gevangen te Wezep. De soort zal uitvoeriger behandeld worden in de jaarlijsst van 2003.

Dichrorampha agilana (Tengström). Op de zomere excursie van Ter Haar/Snellen werd op 27.vi. in de schemering één exemplaar gesleept in het Markiezaat te Bergen op Zoom. Dit is de meest westelijke vindplaats van deze soort die eerder gevangen is in de Loonse en Drunense Duinen.

J. Sinnema-Bloemen/Vlinderwerkgroep Friesland - Waarnemingen van microvlinders in Friesland (2003).

Sclerocona acutella (Eversmann). Nieuw voor Friesland en waargenomen door Gerrit Tuinstra op 8.vii. te Bakkeveen. In Nederland is deze micro van enkele plaatsen bekend.

Ethmia quadrillella (Goeze). Ook nieuw voor Friesland is de oecophoride *Ethmia quadrillella* (voorheen *funerella* Fabricius), waargenomen door Andy Saunders op 29.vii. te St. Nicolaasga. Deze micro was nog niet bekend uit de drie noordelijke provincies (Kuchlein, 1993).

Amblyptilia acanthadactyla (Hübner). Deze vedermot werd op 2.x. door Gerard Bergsma te Appelscha gesignaleerd. Terschelling was tot nu toe de enige vindplaats in Friesland.

Oxyptilus chrysodactyla (Denis.& Schiffermüller).

Op 10.vi. vond Gerrit Tuinstra in een slootkant bij Langedijke, gewoon in agrarisch land, een havikskruid (*Hieracium*) waarvan de bladeren in de toppen samengesponnen waren. Op 22.vi. kwam de eerste vlinder uit de pop. In totaal zijn er zes vlinders uitgekweekt, de laatste kwam op 30.vi. uit de pop (det. C. Gielis). De enige noordelijke stip in het boek van Kuchlein (1993) staat ten noorden van Hoozevee in Drenthe. In het jaarverslag van de Vlinderwerkgroep Friesland in 1995 wordt de soort ook vermeld uit

het oosten van de provincie. Er kunnen echter geen nadere gegevens betreffende deze waarneming teruggevonden worden. Wanneer iemand iets weet van deze waarneming graag een berichtje! Dit zou de eerste waarneming van de soort in Friesland zijn geweest.

Celypha rufana (Scopoli). en *Celypha rosaceana* (Schläger).

Tijdens een excursie van de Vlinderwerkgroep Friesland bij Lauwersoog op 9.viii. zijn diverse exemplaren van de bladroller *Celypha rufana* gevonden in een interessant graslandje met *Parnassia palustris*. Eerst was nog niet geheel duidelijk om welke soort het ging omdat *C. rufana* en *C. rosaceana* erg op elkaar lijken. Er werd ook gedacht dat het mogelijk *rosaceana* betrof omdat Joop Kuchlein op 29.vii. dezelfde bladroller op precies dezelfde plaats in het Zuidwalbos had gevonden en eveneens als een mogelijke *rosaceana* had gedetermineerd. Na controle van het genitaalpreparaat bleek het toch *Celypha rufana* te zijn. Het betreffende graslandje ligt trouwens wel in de provincie Groningen.

J. Scheffers

Lampronia morosa Zeller

Op de vorige sectiebijeenkomst heb ik o.a. gevraagd naar de ervaringen met het voorkomen van *Lampronia morosa* in Nederland. Ik wilde wat meer te weten komen over de verspreiding van de soort. Ik kreeg toen weinig reactie uit de zaal, alleen Sjaak Koster had ze in aantal in zijn bloementuin gevangen. Naar aanleiding hiervan ben ik dit voorjaar op 25 april wat intensiever op zoek gegaan, hoofdzakelijk op het bedrijf waar ik werkzaam ben. Het bedrijf is gelegen tussen de kassen in het Westland (Honselersdijk). De beste tijd om op zoek te gaan naar rupsen en poppen leek, op grond van de literatuur, zo tegen het einde van april.

Op het bedrijf staan wat rozestruiken, o.a. een flinke Egelantier (*Rosa rubiginosa*) en nog een rijtje andere rozen (een kruising). Ik wist waar ik zoeken moest, in de toppen van jonge scheuten. Eigenlijk hoefde ik helemaal niet te zoeken want veel van de jonge scheuten waren aangetast en ik vermoedde direct al waardoor. Het schadebeeld is heel eenvoudig te constateren: de toppen van de jonge scheuten sterven af en vallen in veel gevallen later ook van de struik.

Bij ontleding van enkele scheuten bleken er net onder het afstervende deel coconnetjes met vlinderpopjes te zitten. Beet, dacht ik. Maar zeker weten ... nee, nog niet. Een aantal toppen heb ik mee naar huis genomen om de poppen uit te kweken. Op 8 mei kwamen de eerste vlindertjes uit, inderdaad *Lampronia morosa*.

Door deze ervaringen en ook omdat ik zulke grote aantallen popjes van *Lampronia morosa* vond, heb ik de indruk dat de soort meer moet voorkomen dan uit recente gegevens blijkt. Ik zou iedereen willen vragen komend voorjaar, zo eind april, wat rozestruiken te onderzoeken op het voorkomen van rupsen en poppen van deze soort. Ook kan men, uit eigen ervaring, tot circa 21 mei adulten vinden. Ik hoor volgend voorjaar graag of iemand hiermee succes heeft gehad.

H. ten Holt –

Ons belang bij dood hout.

Het is in onze kringen ruimschoots bekend dat dood hout en ander afgestorven of verwelkt plantaardig materiaal een belangrijke voedselbron is voor een groot aantal insecten waaronder kleine vlinders. Gelukkig realiseert men zich dat ook in kringen van natuurbeheerders en blijven omgevallen bomen tegenwoordig vaker liggen. Dood hout is in veel natuurgebieden een geaccepteerd verschijnsel. Dat het met de acceptatie van dode dieren in natuurgebieden overigens nog niet zo best gesteld is, bewijst de discussie in de landelijke pers op het recent gepubliceerde voornemen van Natuurmonumenten om ook kadavers voortaan te laten liggen. De negatieve reacties zijn niet mals. Misschien kan de NEV een zinvolle bijdrage leveren aan die discussie.

Dat dood hout ook in een stedelijke omgeving faunistische resultaten oplevert, bewijst mijn tuintje in een verder floristisch en faunistisch niet overdreven interessant deel van Nijmegen. Ik laat afgevallen bladeren, takken en snoeiafval vaak geruime tijd liggen en ik denk dat dat helpt. Wat zonder twijfel echt helpt is dat de vorige bewoners een *Prunus* op circa 1,20 m. hoogte hebben afgezaagd. De stam is - in ieder geval sinds 1995 - langzaam aan het vermolmen en verrotten en is binnen de micro-wereld van mijn tuin de plek met de hoogste biodiversiteit. Daaronder dus diverse soorten kleine vlinders, zoals vertegenwoordigers van de tineïden o.a. *Morophaga choragella* Denis & Schiffermüller en *Triaxomera parasitella* Hübner. en vooral oecophoriden. In de afgelopen jaren zijn in de directe omgeving van de stam, vaak in de ochtend, diverse, meestal zeer fraaie soorten aangetroffen. O.a. regelmatig een exemplaar van *Oecophora bractella* Linnaeus, redelijke aantallen *Eratophyes amasiella* Herrich-Schäffer waarover in Franje en de Jaarlijsten regelmatig bericht wordt, en als klap op de vuurpijl, afgelopen voorjaar een zeer vers exemplaar van *Esperia sulphurella* Fabricius. Op beide laatste soorten ga ik nader in.

Eratophyes amasiella leeft volgens de literatuur op dood hout (Diakonoff & Lefeber, 1980). Huisman & Koster (EB 60: 2000) voegen daaraan toe: voornamelijk in dood berkenhout (*Betula*). Dit heeft wellicht te maken met de eerste vondsten waarbij de soort diverse malen geassocieerd kon worden met rottend berkenhout, o.a. uit Papendal en Assel (EB 46:1986). Vestergaard (Franje 5(10): 10) meldt voorts in navolging van Kuchlein (1993): 'de rups leeft op wilg en berk'. Van een associatie met berk (of wilg) is bij de vondsten in mijn tuin in Nijmegen zeker geen sprake. De vangsten van deze soort in 2003 kunnen daarentegen met grote zekerheid geassocieerd worden met rottend prunushout (*Prunus*) en - bij eerdere vangsten op een andere plek rond het huis - vermoedelijk met dood coniferenhout. We zouden het in de toekomst bij generieke uitspraken over het voedsel van de rups wellicht beter kunnen houden op 'dood hout'.

Esperia sulphurella werd voor het eerst gevonden door Huisman in 1971 te Melissant (op appelhout). Daarna volgt een periode waarbij in de jaarlijsten diverse vangsten gemeld worden uit de kuststrook. In 1996 volgt de eerste binnenlandse vangst door Frans Groenen te Eindhoven (EB 59: 1999). De tweede binnenlandse vangst komt voor rekening van Ab Goutbeek te Dalfsen (Franje 6(11): 11). Nu dus te Nijmegen de - voorzover mij bekend - derde binnenlandse vangst. Ook deze vangst kan geassocieerd worden met dood hout, in dit geval dus van *Prunus*.

Net als bij *amasiella* bestaat ook bij *sulphurella* in de Nederlandse literatuur een neiging tot associatie van de soort met een specifieke boomsoort, in dit geval appelhout (*Malus*).

Franje 7 (13) – februari 2004

De Engelse literatuur (zie bijv. Emmet, 1979) doet dat niet. Harper e.a. (2002) noemen als voedsel voor de rups “most native deciduous trees and shrubs as well as non-native coniferous species”. Ook bij deze soort kunnen we het in Nederland bij generieke uitspraken over het voedsel van de rups denk ik beter maar houden op ‘dood hout’.

Vermeldenswaard is tenslotte nog dat Harper e.a. (2002) opmerken dat *bractella* en *sulphurella* in Engeland zo nu en dan samen worden aangetroffen. In Nijmegen is dat ook het geval en komt daar dus als derde soort *amasiella* bij. Beide eerstgenoemde soorten verkiezen volgens Harper dood hout onder relatief droge omstandigheden. Ze vermijden dood hout dat in nauw contact met de grond staat en geven daarom de voorkeur aan nog staande stammen. Moraal van het verhaal: kap eens een boom en laat de stronk staan!

Literatuur

Diakonoff, A.L. & V. Lefebvre, 1980. Rediscovery of *Eratophyes aleatrix* Diakonoff (Lepidoptera: Oecophoridae). Entomologische Berichten 40: 38-40.

Diverse auteurs, 1985 - 2003. Jaarlijsten microlepidoptera 1982 - 2000, Entomologische Berichten 45 - 62.

Emmet, A.M., 1979. A field guide to the smaller British Lepidoptera.

Goutbeek, A., 2002. In: Verslag van de najaarsbijeenkomst van de sectie “Snellen” op 23 november 2002 te Lexmond. Franje 6 (11): 11

Harper, M.W. et al. in Emmet, A.M. & J.R. Langmaid, 2002 - The moths and butterflies of Great Britain and Ireland Vol. 4 Part I.

Kuchlein, J.H., 1993. De kleine vlinders Pudoc, Wageningen.

Vestergaard, D.A., 2002. In: Verslag van de voorjaarsbijeenkomst van de sectie “Snellen” op 2 maart 2002 te Leiden. Franje 5 (10): 10

H. Groenink

Harry Groenink meldt een aantal nieuwe soorten voor Zuidloot. Het betreft *Pyrausta purpuralis* (Linnaeus) op 28.vii.2003, *Depressaria emeritella* Stainton op 20.iv.2000, *Acleris comariana* (Lienig & Zeller) op 27.vi.2001, *Olethreutis siderana* (Treitschke) op 17.vi.2003, *Caloptilia populetorum* (Zeller) op 14.viii.1998, *Eucalybites Euspilapteryx auroguttella* (Stephens), op 14.viii.2003 en *Calybites phasianipennella* (Hübner) op 12.viii.2003.

Naschrift (H. ten Holt): De vondsten van *D. emeritella* (eerste vondst 1979, bekend uit acht uurhokken) en *C. populetorum* (eerste vondst 1985, bekend uit zes uurhokken) zijn interessant en vertonen ook enige overeenkomst. Beide soorten zijn in ongeveer dezelfde periode voor het eerst uit Nederland gemeld en werden in de jaren na hun eerste vondst enkele malen gemeld. Vervolgens is jarenlang niets van deze soorten vernomen. Nu dus voor het eerst sinds een aantal jaren opnieuw gemeld.

De voorzitter bedankt alle aanwezigen en sluit de vergadering.

Verslag van de najaarsbijeenkomst van de sectie "Ter Haar" op 15 november 2003 te Lexmond

Rob de Vos

Aanwezig waren 52 personen: B. van Aartsen, B. van As, A. Baaijens, H. Bijl, F. Bink, E. de Bruin, H. Bunjes, D. Doornheijn, M. Franssen, A. Goutbeek, H. Groenewoud, H. Groenink, L. Groothedde, A. Heeren-De Boer, H. ten Holt, K.J. Huisman, A. Hunneman, H. Hunneman, W.G. de Jong, K. Kaag, I. Kaijadoe, M. de Keijzer, J. Kerseboom, I. Kiel-Hartog, W. Koopman, B. Kruijzen, F. van Lamoer (gast), R. Liefwaard, J.A.W. Lucas, H. Nagel, Ch. Naves, W. Poppe, F. Post, P.J. Rooij, W. van Rooijen, A. Saunders, J. Scheffers, J. Schipperen, J. Sinnema, S. Sinnema, P. van Son, J. Stuurman-Huitema, G. Tuinstra, D.A. Vestergaard, R. Vis, D. Visser, J. Voogd, R. de Vos, C. Wijnen, P. Zuidam, P.J. Zumkehr, J.H.H. Zwier.

Het bestuur: J.H.H. Zwier (voorzitter), R. de Vos (secretaris), J. Sinnema (penningmeester), K.J. Huisman & B. van Aartsen (bestuursleden).

Afwezig met bericht: G. Bergsma, C. Gielis, D. Groenendijk

Huishoudelijk deel

Bestuursmededelingen

De voorzitter opent de bijeenkomst om 11.00 uur en meldt allereerst dat er een bestuurswisseling heeft plaatsgevonden. De vorige voorzitter, Hans Huisman, is thans gewoon bestuurslid en Jaap Zwier heeft zijn plaats als voorzitter ingenomen. De reden was dat Hans sprekers moeilijk kon verstaan, maar Jaap voegt hier direct aan toe dat ook hij een gehoorapparaat heeft! De voorzitter bedankt de afgetreden voorzitter met een oud boekje uit 1842 van de natuurliefhebber Verheul. Jaap leest het "Voorberigt" waarin enige herkenbare passages zitten voor de tegenwoordige natuurliefhebbers.

De penningmeester meldt dat er momenteel ruim 1600 euro in kas zit. De achterstand van contributies is aardig ingelopen: 2000/2001 nog 9 euro (1 lid), 2001/2002 nog 135 euro (15 leden) en 2002/2003 nog 288 euro (32 leden).

Een verbetering van het voorjaarsverslag in Franje: J. Scheffers meldt dat "Bloedbergduin" in Monster (ZH) ligt.

De eerstvolgende bijeenkomst zal plaatsvinden op zaterdag 3 april 2004 in Lexmond.

Rondvraag. Geen mededelingen.

Faunistische mededelingen

Siep Sinnema hield een "powerpoint" praatje over bijzondere waarnemingen van 2003 in Friesland. Er werden eerst vijf trekvlindersoorten besproken en daarna werden de inheemse soorten behandeld met bij elke soort een toelichting over zeldzaamheid en eventuele historische gegevens:

Franje 7 (13) – februari 2004

- *Macroglossum stellatarum* (Linnaeus), in 2003 grote aantallen, normaal vijf per jaar.
- *Agrius convolvuli* (Linnaeus). Vlinders in eveneens grote aantallen en rupsen werden waargenomen terwijl normaal minder dan vijf exemplaren te tellen zijn.
- *Heliothis peltigera* (Denis & Schiffmüller). Eén exemplaar werd dit jaar te Hemrik waargenomen van deze schaarse vlinder.
- *Catocala fraxini* (Linnaeus). De laatste Nederlandse melding is van 1996 en werd in 2003 gevangen in Zomerhuisbos in het Lauwersmeer.
- *Orthonama obstipata* (Fabricius). Vooral in Zuidwest-Nederland waargenomen en uit Friesland zijn slechts zes waarnemingen bekend. In 2003 werden twee exemplaren door Hunneman en Saunders gevangen.
- *Macdunnoughia confusa* (Stephens). Uit Friesland zijn vier vangsten bekend en in 2003 werden in totaal twee exemplaren door Hunneman en Tuinstra gevangen.
- *Mythimna albipuncta* (Denis & Schiffmüller). Door Lempke werd deze soort als migrant beschouwd maar thans wordt het gezien als een standvlinder al is de soort weinig in Friesland waargenomen. Is uit Friesland vooral van Oldeberkoop en Terschelling bekend en in 2003 in totaal drie exemplaren gevonden te Hemrik, Bakkeveen en Beetsterzwaag.
- *Hoplodrina ambigua* (Denis & Schiffmüller) is eveneens door Lempke als migrant beschouwd, in Friesland zeldzaam. In 2003 maar liefst 31 exemplaren, waarvan 25 te St. Nicolaasga door Saunders.
- *Enargia paleacea* (Esper) in Nederland vooral op de Veluwe en Zuid-Limburg, in Friesland zeer lokaal en zeldzaam. In 2003 één exemplaar in Hemrik.
- *Tholera cespitis* (Denis & Schiffmüller) in Friesland vooral op de zandgronden en van de Waddeneilanden, nu één exemplaar van het Zomerhuisbos te Lauwersmeer.
- *Spilosoma urticae* (Esper) is in Nederland een lokale soort van natte terreinen maar is weinig bekend in Friesland. In 2003 werden maar liefst 22 exemplaren, waargenomen waarvan 18 te Bergumermeer.
- *Scopula rubiginata* (Hufnagel) is uit Friesland vooral van de Waddeneilanden bekend maar ook van Oudemirdum en Ried. In 2003 werden vijf exemplaren gevonden in het Zuidwalbos in het Lauwersmeer.
- *Chlorissa viridata* (Linnaeus) is een schaarse soort in Friesland waarvan in 2003 één exemplaar in het Fochteloërveen werd waargenomen.
- *Jodis putata* (Linnaeus). Op de vliegplaats met bosbes (*Vaccinium*) een gewone verschijning maar van weinig vindplaatsen uit Friesland bekend. In 2003 te werdem te Beetsterzwaag ca. 30 exemplaren waargenomen.
- *Euphyia unangulata* (Haworth). Sinds 1981 oprukkend naar het noorden van Nederland, in 1998 het eerste Friese exemplaar in Katlijk, daarna in 2002 te St. Nicolaasga. In 2003 gevangen in Fochteloërveen en Oostermeer.
- *Perizoma bifaciata* (Haworth). Nieuw voor de provincie Friesland, het exemplaar werd door Hunneman op de Boschplaat te Terschelling gevangen.
- *Costaconvexa polygrammata* (Borkhausen). In 1949 werd het eerste exemplaar voor Nederland gevangen, daarna pas weer in 1991 en is lokaal geleidelijk algemener aan het worden. In 2000 voor het eerst in het Fochteloërveen waargenomen, waarna in 2002 nog vijf exemplaren en in 2003 wederom één exemplaar in hetzelfde gebied.

Franje 7 (13) – februari 2004

- *Xanthia ocellaris* (Borkhausen) werd te Dordrecht op het raam bij de dochter van Siep en Jannie gezien. Uit Friesland is slechts één waarneming bekend, van Vlieland uit 1956.

Gerrit Tuinstra heeft in 2003 twee verschillende kweldergebieden in Noord-Friesland bezocht en daar nachtvlinders geïnventariseerd. De gebieden die hij bezocht zijn Peazumerlannen (buitendijkse kwelders) en de pier bij Holwerd (buitendijks). Ook bezocht hij diverse andere plaatsen. De meest interessante waarnemingen zijn: *Lacanobia suasa* (Denis & Schiffermüller), *Apamea oblonga* (Haworth), *Cucullia asteris* (Denis & Schiffermüller), *Eupithecia simplicata* Treitschke, *Scopula emutaria* (Hübner), *Rhyacia simulans* (Hufnagel), *Tholera decimalis* (Poda), een totaal van 55 exemplaren!, *Eurois occulta* (Linnaeus), *Euxoa cursoria* (Hufnagel), *Acronicta menyanthidis* (Esper) en *Zanclognatha lunalis* (Scopoli) (Bergen op Zoom). Zijn praatje ging vergezeld van fraaie plaatjes.

Rob de Vos meldt dat het Zoölogisch Museum in Amsterdam weer laatjes en kasten in de verkoop heeft, te bevragen bij Willem Hogenes (020-5256250).

Vervolgens bespreekt hij kort twee nieuwe boeken over *Eupithecia*'s:

- Vladimir Mironov 2003. Larentiinae II (Perizomini and Eupitheciini). In: Axel Hausmann (ed.). The geometrid moths of Europe, Volume 4: 1-463.

- Adrian M. Riley & Gaston Prior 2003. British and Irish Pug Moths, a guide to their identification and biology. Harley Books, Colchester. 264 pp.

De eerste is zeer uitgebreid, misschien voor Nederlands gebruik té uitgebreid, omdat onze soorten "verdrinken" tussen al die andere Palearctische soorten. De genitaaltekeningen zijn fantastisch, evenals de kleurenfoto's. Voor Nederlandse verspreidingsgegevens zijn de afgebeelde kaartjes waardeloos.

De tweede is meer op onze regio gericht en behandelt vrijwel al onze soorten. Helaas zijn de kleurenfoto's wat klein en de genitaaltekeningen te grof en onduidelijk. De rupsenafbeeldingen zijn wel praktisch, evenals de waardplanttabellen. Er is ook een indeling gemaakt naar vleugelkleur en tekening om het determineren "te vergemakkelijken", maar enige voorkennis is dan toch wel vereist.

Jan Lucas

Jan geeft een aanvulling op eerdere faunistische mededelingen:

- *Idaea subsericeata* (Haworth) (mededeling Maurice Franssen). Hij heeft de soort na 1967 nog gevangen in Hoek van Holland (2001, 2002 en 2003), in 't Staelduinse Bos (1994), Rhooon (Klein Profijt golfsterrein, 1995 en 1998) en Schijf (bij Rucphen, NB, 1994 en 2001).

- *Xanthorhoe biriviata* (Borkhausen). Ook hiervan bezit hij nogal wat aanvullingen. Van na 1967 heeft hij de soort van Doetinchem (1969), Vludrop (1970 en 1985), Drimmelen (1970), Geulle (1975 en 1976), Oostvoorne (1981), Rotterdam-Lombardijen (1985 en 1991), Lekkerkerk-Bakkerswaal (1986), Kop van 't Land (1989), Schijf (bij Rucphen, 1994 en 1999), Zoetermeer (1994), Rhooon (Klein Profijt, 1995; Rhoonse Grienden, 1997 en golfsterrein, 1997 en 1998) en Hank (NB, 2001).

Franje 7 (13) – februari 2004

- *Ecliptopera capitata* (Herrich-Schäffer) (mededeling Dick Doornheijn). Naast het reeds door Lempke vermelde exemplaar van Oostvoorne bezit hij de soort ook van Rhoon (1998 en 1999).
- *Calophasia lunula* (Hufnagel) (mededeling Hans Huisman). Van deze soort bezit hij een flinke serie van Rotterdam-Lombardijen, nl. vlak bij het oude station. Hij ving op 2.ix. en 7.ix.1975 de eerste vier exemplaren en daarna bijna alle volgende jaren tot en met 1991. Toen werd wegens vernieuwing van het oude station de vlasleeuwenbeekpopulatie vernietigd en is de soort verdwenen.
- *Hyles (euphorbiae) tithymali* Boisduval (mededeling Frits Bink). Hiervan vond hij op het eiland La Gomera (Canarische eilanden) een flink aantal eieren in een klompje op een onbekende wolfsmelk (*Euphorbia*) bij Dagolada de Peraza op 12.v.1992. Nog op La Gomera kwamen de eieren uit en rond 18.v. volgde de eerste en tweede vervelling. Het verder kweken was een verzoeking. De rupsen aten zo veel, dat het bijna onmogelijk was voldoende voedsel aan te slepen. Dankzij de medewerking van een schooltuin kon hij (bijna dagelijks) een grote bos *Euphorbia* aanslepen en al snel verpoppte de rupsen zich. Reeds op 22.vi.1992 kwam het eerste mannetje al uit en op 26 juni nog een mannetje en twee vrouwtjes. Vanaf 27.vi. (zeven exx.) tot begin juli volgde er nog een serie tot op 27.vii. het laatste vrouwtje van deze serie. Eén vrouwelijke pop bleef over en deze zou tweemaal overwinteren om op 16.ii.1994 uit te komen.

Harry Groenink toont een lichte variëteit van *Thera obeliscata* (Hübner) van Nunspeet. Verder laat hij een afwijking zien van *Drymonia ruficornis* (Hufnagel). In 2003 ving hij maar liefst drie exemplaren van de trekvlinder *Orthonama obstipata* (Fabricius) en een exemplaar van de niet algemene *Lampropteryx suffumata* (Denis & Schiffmüller) te Zuidloo (prov. Overijssel).

Jan Scheffers vertelt over vier soorten:

- *Helicoverpa armigera* (Hübner). In de nazomer van 2003 vond hij, vanaf 15.ix., binnen enkele dagen zeven rupsen van deze soort in een kas in Honselersdijk (gem. Naaldwijk). De rupsen zaten op bloemen van *Lysianthus (Eustoma)*. Het moeten zeker nakomelingen van een door de luchtramen naar binnen gevlogen vlinder zijn geweest. De *Lysianthus* groeide al sinds mei in de kas en is als jong gewas intensief bespoten met insecticide. Op dit bedrijf wordt niets ingevoerd uit het buitenland, dus dat sluit uit dat de rupsen of vlinders op die manier zijn binnengekomen. Het uitkweken leverde uiteindelijk zes vlinders op die onderling nogal in kleur verschillen. De vlinders verschenen tussen 20 en 29 oktober en interessant daarbij om te vermelden is dat ze allemaal 's nachts uitkwamen.
- *Aporophila australis* (Boisduval). Net als begin oktober 2002 heeft hij op 2.x.2003 deze soort weer gevangen in het Bloedbergduin bij Monster, de noordelijkste vindplaats in Nederland. Het ene exemplaar van 2002 zou nog een zwerver kunnen zijn, maar in 2003 ving hij twee exemplaren op dezelfde avond, wat er op zou kunnen wijzen dat er in het duin van Monster een populatie aanwezig is. De exemplaren zijn gevangen met "stroop".
- *Nola confusalis* (Herrich-Schäffer). Normaal vliegt de vlinder tot eind juni, vooral in mei. Hij ving een laat exemplaar op het laken op 7.vii.2003.

Franje 7 (13) – februari 2004

- *Lasiocampa trifolii* (Denis & Schiffermüller). Op 1.viii.2003 ving hij in het Bloedbergduin bij Monster op het laken in korte tijd 23 exemplaren. Hoewel dit een gewone soort is had hij nog nooit zo veel exemplaren tegelijk op het laken gehad. Het moet daarbij wel vermeld dat er een vrouwtje op het laken zat waar de mannetjes veel aandacht voor hadden, hoewel ze al snel in copula was. Andere verschenen vrouwtjes waren blijkbaar al bevrucht, want die trokken geen aandacht.

Henk ten Holt meldt dat de vlindercollectie Scholten naar het Liemers Museum is gebracht, zoals is vermeld in het blad "Vlinders". Maurice Franssen, die de collectie zou inventariseren, is daarvan op de hoogte. Het zal waarschijnlijk geen belemmering zijn om de collectie alsnog te inventariseren.

Frans Post vertelt over het Ter Haar/Snellen weekend in Bergen op Zoom, afgelopen zomer 2003. Hij laat daarbij enkele dia's zien.

Zijn verhaal over de vlinders in Noord-Brabant in 2003 bevestigt de mening van andere verzamelaars, dat de zomer van 2003 welliswaar heel fraai was, maar dat dit niet ten gunste kwam aan de kwaliteit van de soorten. Van sommige (inheemse) soorten werden wel meer exemplaren gezien, maar veel bijzonderheden waren er niet. Wel werden er veel vroege waarnemingen gedaan. Hij toont een lijst met vroege data uit Lempke's catalogus en overtreffende data uit zijn eigen vangsten. Een leuke vangst was *Idaea subsericeata* (Haworth) uit westelijk Noord-Brabant. Reacties uit de zaal: deze soort rukt in Duitsland op naar het noorden en bereikt Limburg (M. Franssen); in 1959 werd de soort nog in Schaarsbergen gevangen (D. Vestergaard); de soort is in Monster en Vlaardingen (beide prov. Zuid-Holland) waargenomen (J. Scheffers).

Louwerens-Jan Nederloff is onze gastspreker en is dierenverzorger in Diergaarde Blijdorp. Zijn taak is de verzorging van de (tropische) vlinderkas. Hij kweekt veel exotische vlinders en vertelt over de methoden en problemen die hij daarbij ondervond. Zijn betoog wordt ondersteund door dia's.

Nieuw is het *Argema mittrei*-project, waarbij pogingen worden gedaan om de grote gele komeetstaartvlinders uit Madagaskar te kweken. Belangrijk bij deze en andere kweken is dat bijzonderheden over voedselacceptatie, kweekomstandigheden, gedrag, e.d. worden bestudeerd en uitgewisseld met andere kwekers, zodat deze gegevens niet verloren gaan. In de natuur zijn de meeste tropische vlindersoorten namelijk heel moeilijk te bestuderen.

Joke Stuurman toont enige dia's van leuke vondsten uit haar woonplaats Zaandijk.

- Een sluipwesp op een rups van *Calliteara pudibunda* (Linnaeus) blijkt een braconide te zijn. De rups "produceerde" vrijwel constant nieuwe sluipwespjes.

- *Lycophotia porphyrea* (Denis & Schiffermüller) is in Zaandijk natuurlijk een beetje afgedwaald en komt vermoedelijk uit de duinen.

- *Lacanobia splendens* (Hübner) is een karakteristieke soort voor de omgeving van Zaandijk, maar is niet gewoon.

- *Xanthia gilvago* (Denis & Schiffermüller) is voor Zaandijk ook beslist een bijzondere waarneming. Veel gewoner is natuurlijk *Xanthia togata* (Esper), waarvan ook een dia.

- *Celaena leucostigma* (Hübner) wordt welliswaar regelmatig in de Zaanstreek gevangen, maar voor Joke is dit een nieuwe soort.
- *Aplocera efformata* (Guenée) werd bij het oude Hembrugterrein gevangen, samen met Piet Zumkehr en Ben Kruijssen. Determinatie van deze soort levert nog altijd problemen op, omdat deze soort erg lijkt op zijn dubbelganger *A. plagiata* (Linnaeus) en het zou daarom goed zijn als hier eens wat meer aandacht voor kwam tijdens een "workshop" bij Ter Haar.

Hans Huisman houdt een praatje over enkele vangsten van het afgelopen jaar. Het was een onevenwichtig jaar met soms onverwacht slechte en soms onverwacht goede resultaten. Een opvallend goede vangnacht was in ieder geval 6.viii in het Bargerveen, toen hij handen tekort kwam om alles op te bergen.

Zo kreeg hij een dertigtal exemplaren van *Diaris dahlia* (Hübner) op het scherm. Twee weken later, op 22.viii., kwamen er nog eens 20 stuks. Op 6.viii. waren bij de gevangen exemplaren evenveel mannetjes als wijfjes, op 22.viii. was de verhouding man-vrouw merkwaaardigerwijs 2:1. De vlinder wordt buiten Drenthe vrijwel niet meer gevangen.

Doordat er een flinke serie gevangen kon worden was het mogelijk nog eens naar de diagnostiek en naar de variatiebreedte te kijken. De vlinder is uitgesproken seksueel dimorf. De mannetjes zijn lichter van kleur, het roodbruin is gemengd met iets geel; de wijfjes zijn donker roodbruin tot bijna purper. Buiten deze verschillen is de variatie niet groot. Enkele wijfjes tenderen naar de donker paarsachtigbruine, erg zwak getekende *f. fusca* Lenz. [Later bleek dat alle exemplaren beduidend donkerder en gemiddeld ook kleiner waren dan de exemplaren in de collectie van het Zoölogisch Museum te Amsterdam!].

Bij de determinatie is de onderscheiding van *D. brunnea* (Denis & Schiffermüller) het moeilijkst. In het boek van Skinner wordt *D. mendica* (Fabricius) als eerste dubbelganger genoemd. Dit is voor ons minder begrijpelijk, want *D. mendica* is veel geler. Waarschijnlijk is de verklaring dat Engeland twee donkere noordelijke rassen kent, die bij ons ontbreken. Skinner onderscheidt de twee soorten aan de costa, die bij *D. dahlia* sterker gebogen is.

Het voorgaande is vooral relevant voor de mannetjes. De donkere en meestal zwak getekende wijfjes doen direkt denken aan *D. brunnea*. Het verschilpunt dat Skinner geeft is de donkere plek tussen niervlek en ronde vlek, die bij *D. dahlia* ontbreekt. Daar kunnen de volgende punten aan worden toegevoegd, die voor beide geslachten gelden:

a. Gemiddeld is *D. brunnea* wat groter dan *D. dahlia*. Dit is uiteraard het meest bruikbaar in een serie.

b. De ("tweede") dwarslijn op de onderzijde van de achtervleugels is bij *D. brunnea* soms aanwezig, soms maar gedeeltelijk of vaag zichtbaar; bij *D. dahlia* is hij in mijn serie altijd volledig aanwezig en meestal meer geprononceerd. Ook dit kenmerk is alleen te beschouwen als een extra hulpmiddel.

c. De vliegtijd. Voor zover in ons land bekend vliegt *D. brunnea* van 1.vi—22.viii, *D. dahlia* van 28.vii—23.ix. en *D. mendica* van 23.v—9.viii. De hoofdvluchtijd van *dahlia* ligt dus duidelijk later.

De wijfjes kunnen ook nog verward worden met *Xestia baja* (Denis & Schiffermüller), maar daar geeft het zwarte costaalvlekje van *baja* meestal wel uitsluitel.

Xestia castanea (Esper): Hiervan werd, ook weer in het Bargerveen, op 22.viii., een exemplaar gevangen. De soort moet wel sterk achteruit zijn gegaan, want er worden maar zelden waarnemingen meer gemeld.

Xestia agathina (Duponchel): Wezep, 5.ix. Ook dit is een opmerkelijke vangst, want *X. agathina* is een lokale en vrij zeldzame soort, die in het algemeen toch meer thuis hoort in wat vochtiger heidegebieden.

Als laatste laat hij zeven exemplaren zien van *Euphia unangulata* (Haworth), alweer van het Bargerveen op 6.viii. Ooit is de soort in Zuid-Limburg gevangen, omstreeks 1866, maar de vlinder wordt pas sinds 1987 uit ons land vermeld, voornamelijk uit Noord-Brabant. De laatste jaren zijn er ook diverse waarnemingen uit het oosten en noorden van ons land, maar steeds van een enkel exemplaar. Waarschijnlijk kwamen er op 6.viii. wel een tiental op het scherm, zodat het er op lijkt dat het Bargerveen een echt gunstig biotoop voor de soort vormt. De typische exemplaren zijn op het laken goed te herkennen aan de scherpe hoek van de buitenbegrenzing van het middenveld en de brede witte band daarachter, maar die avond van de zesde zijn toch “per ongeluk” twee dieren meegenomen die achteraf *Epirrhoe rivata* (Hübner) en *E. alternata* (Müller) bleken te zijn. Daarom laat hij alle soorten uit deze groep nog even de revue passeren.

Charles Naves meldt een tweetal soorten die vroeger voor Drempt (De Achterhoek) vrij ongewoon waren. In 2003 werden 45 exemplaren (waaronder drie vrouwtjes) van de processierupsvlinder, *Thaumetopoea processionea* (Linnaeus) waargenomen. Het ziet er dus naar uit dat de soort flink naar het noorden is opgerukt. A. Goutbeek meldt dat hij de vlinder ook reeds in Dalfsen heeft gevangen, de meest noordelijke vindplaats dus.

Van *Operophtera fagata* (Scharfenberg) zijn te Drempt 17 exemplaren waargenomen. Ook deze soort lijkt zich steeds verder uit te breiden en algemener te worden, vooral in Limburg en Noord-Brabant.

Jeroen Voogd vult het verhaal van Frans Post over vroege waarnemingen aan met juist ook veel late waarnemingen uit 2003. Is dit een partiële tweede generatie of een uitgestelde eerste generatie? Volgens vele vlinderboeken was, dankzij de hoge temperaturen, het afgelopen jaar een goed vlinderjaar. In de literatuur wordt vaak aangegeven dat bij bepaalde soorten in goede jaren er een partiële extra generatie kan optreden. Door zijn jarenlange kweekervaringen en veldwaarnemingen van het afgelopen jaar vraagt hij zich af of er bij alle soorten sprake is van een extra generatie of slechts een uitgestelde generatie. Een soort waar dit voor geldt is bijvoorbeeld *Diacrista sannio* (Linnaeus), waarvan hij dit jaar geen enkel exemplaar heeft waargenomen in juni, daarentegen wel diverse exemplaren in september. Het lijkt er dus sterk op dat er geen sprake is van een partiële tweede generatie maar eerder een uitgestelde eerste generatie! Kweekresultaten van deze soort laten een zelfde plasticiteit in het uitkomen zien wanneer men de dieren onder extreme omstandigheden opkweekt.

Hetzelfde verschijnsel kon in 2003 waargenomen worden bij *Costaconvexa polygrammata* (Borkhausen): de eerste en tweede generatie waren normaal, maar hij heeft geen enkel derde generatie dier waargenomen in augustus en is ervan overtuigd dat deze derde generatie in het popstadium is gebleven en in maart 2004 gewoon vlinders

zal leveren! Het is natuurlijk mooi om te zien dat *C. polygrammata* in Engeland altijd maar twee generaties heeft.

Een derde voorbeeld betreft *Lasiocampa quercus* (Linnaeus), die in Nederland normaal gesproken overwintert als tweede- of derde-stadium rups. In het noorden van Engeland overwintert *L. quercus* ook nog een keer als pop en duurt de levenscyclus dus twee jaar. Het afgelopen jaar heeft hij erg weinig vlinders van *L. quercus* gezien, maar tot zijn verbazing heeft hij in oktober wel een tweetal (levende) poppen gevonden op de Hoge Veluwe.

Het lijkt er op dat een aantal soorten goed in staat is om effectief te reageren op extreme omstandigheden en dat het maar de vraag is of er sprake is van een "gunstig" jaar als we een "tweede" generatie waarnemen.

De voorzitter sluit de bijeenkomst om 16.00 uur.

Hans Huisman, 63 jaren in de ban van vlinders.

Jaap Zwier

Nel werkte haastig het lijstje met telefoonnummers af. Er was een spoedgeval. Hans zou nou wel ongeveer bij Van der Velde zijn. Nee, daar was hij net geweest, dan is hij nu onderweg naar Vos. Nee, daar was hij nog niet aangekomen. “Dan is hij vast weer even uit de auto gestapt om met zijn net door de planten langs de dijk te slaan”, verzuchtte Nel. Vos belde terug: de dokter was gearriveerd. Gelukkig mooi op tijd.

In het tijdperk dat het mobieltje nog niet uitgevonden was, vormden Hans en Nel het huisartsengezin in Melissant. Hans had de praktijk van zijn vader overgenomen en zijn broer, ook opgeleid als huisarts, ging elders aan de slag.

Hij weet eigenlijk niet waar zijn passie voor vlinders vandaan komt. Zijn grootvader, onderwijzer, had in de klas een laatje aan de wand hangen met vlinders erin die hij erg mooi vond, maar of dat nu de oorzaak van zijn passie is, is onbekend. Misschien is dit verhaal er later wel bij gefantaseerd. Maar hoe dan ook, vanaf zijn 15^e jaar heeft hij zich vrij constant met vlinders bezig gehouden. Ook op drukke momenten tijdens studie of werk bleef de vlinderstudie een heerlijke ontspanning. De huiskamer was erop ingericht. Op een kleine verhoging in een hoek van het vertrek stond op een tafel het binoculair altijd in de aanslag en de vlinderkasten waren mooi weggewerkt in een wandkast. 's Avonds werd de vaak drukke werkdag meestal afgesloten met een half uurtje werk aan de collectie.

“Die bevlogenheid was niet altijd leuk”, zegt Nel. “Als we gingen wandelen dan liep ik achter de kinderwagen en Hans bleef altijd een heel eind achter”. Bij de planning van vakanties werd duidelijk rekening gehouden met Hans zijn hobby. Waar je ook was, iets te spelen voor de kinderen was er altijd wel te vinden. Maar gelukkig, de kinderen zijn dan wel geen vlindersaars geworden, belangstelling voor de natuur is er echter wel. Ook Nel heeft geprobeerd zich een tijdje met vlinders bezig te houden, maar haar slechte

ogen en het gefladder van die beesten vormden een ernstige handicap om hier mee door te gaan.

Hans geboren op Flakkee, huisarts geworden op Flakkee, betrok het ouderlijk huis op Flakkee en werkte altijd op Flakkee en dat geeft natuurlijk een hechte band met de streek, met de mensen, met de natuur in die streek. Contacten met de “buitenwereld” waren niet talrijk, contacten met medeverzamelaars nog minder. De contacten met Diakonoff en Lempke waren hoogtepunten, na 1975 met Jaap van Vuure en Maurice Jansen. Het bezoeken van de zomer- en winterbijeenkomsten van de NEV waren heilig, die mochten niet gemist worden. Het was heerlijk dat contact met andere verzamelaars. De literatuur was schaars, zeker toen Hans omstreeks 1960 begon met de micro's, eerst de Pyraliden en daarna de andere groepen. Al met al was hij dus aangewezen op zijn eigen onderzoeksdrijf en dat had hij dan ook niet willen missen. Als hij zijn leven over moest doen dan zou hij weer precies zo handelen. Die kleine beestjes zijn voor hem altijd een bron van plezier en ontspanning geweest. Het vangen, het opzetten, het vinden van nieuwe soorten voor de streek of voor Nederland (ongeveer 25 stuks), het gepuzzel om achter de namen te komen. “Nee, gewoon heerlijk”, klinkt het enthousiast.

Het meest trots is Hans op het schriftelijk bijhouden van zijn waarnemingen vanaf 1939 tot 1990. Het is natuurlijk een unicum dat over een periode van meer dan 50 jaren door één persoon op één plaats zo consequent bijgehouden is wat er aan vlinders voorkomt. Prachtig studiemateriaal om de fluctuaties in het voorkomen of het opkomen en verdwijnen van soorten na te gaan. Al zijn aantekeningen worden nu verwerkt in de database van de Werkgroep Vlinderfaunistiek en dat is uiteraard een zeer waardevolle aanvulling op de gegevens die al opgenomen zijn; ook zijn collectie geeft natuurlijk een prachtig beeld van tientallen jaren verzamelen en studeren. En dan niet te vergeten de jaarlijsten in samenwerking met anderen. Vele nieuwe gegevens over de verspreiding van de soorten zijn zo vastgelegd.

Wel maakt hij zich zorgen over de vlinderstand op dit moment. Het verdwijnen van soorten is algemeen bekend, maar volgens hem nog niet eens het ergste. Veel erger is dat de aantallen exemplaren van de diverse soorten zo afgenomen zijn. Vroeger was het toch gewoon dat je veel exemplaren op het laken had, nu is dat minder en dat geeft toch aan dat er sprake is van een behoorlijke achteruitgang.

Ook piekert Hans over de overdracht van kennis naar een nieuwe generatie. Hij is bezig met het maken van een “voor de vuist weg”-tabel, waarin hij probeert te verwoorden waaraan hij nu direct kan zien dat het ene beest een psychide is en het andere bv. een oecophoride enz. Dat is lastig. Het omschrijven in woorden van wat voor je ogen een duidelijk beeld is, is niet gemakkelijk. De tabel heeft geen enkele wetenschappelijk pretentie, maar lijkt op het werk van Heimans en Thijsse. Zij ontwierpen in 1899 een flora, die begon met de onwetenschappelijke vraag “Is uw plant een boom of een heester”. Dat moge dan onwetenschappelijk zijn maar voor iemand die wil weten wat voor plant hij of zij in de hand heeft is een dergelijke vraag meer dan duidelijk en daar ging het om en daar gaat het om bij Hans. Over enige tijd krijgen een paar beginnelingen de lijst voor de neus om die uit te proberen.

Hij hoopt dat hij de in de loop der tijd zijn verworven veldkennis kan overdragen naar een volgende generatie en het daardoor voor die generatie ook gemakkelijker maakt zich te verdiepen in de diverse groepen. Dat zal de vlinderstudie en vooral de studie van de kleine vlinders ten goede komen.

Met een zekere trots vertelt Hans over de oprichting van de sectie Snellen. Hij, Joop Kuchlein en C. Gielis waren hierbij betrokken. Bescheiden merkt Hans op dat niet alleen hij op het idee kwam, maar ook anderen, dat het ontstaan van zoiets als het ware in de lucht hing. De tijd was er rijp voor. Voorzichtig vraagt hij of ik het boek *Metabologica* van Van den Berg ken, want daarin wordt iets dergelijks beschreven. Thuis gekomen pak ik het boek en probeer het op te zoeken, maar helaas lukt het me niet de bedoelde uitspraak te vinden. Toch beschrijft Van den Berg zoiets, naar ik meen over de evolutietheorie.

Het oprichten van een sectie was een nieuw fenomeen binnen den NEV en werd dan ook argwanend bekeken. Sommigen zagen het min of meer als een soort interne concurrentie. Het bleek echter een schot in de roos. Gezellig samen iets doen en wat van elkaar leren op het gebied van de micro's stimuleerde enorm. Waren er vroeger maar enkele mensen die zich bezig hielden met die moeilijke groepen kleine vlinders, nu kwamen er steeds meer belangstellenden en daardoor groeide de studie van de kleine vlinders met sprongen. Na de oprichting kwamen er steeds meer specialistische groepen. De laatste in het rijtje is de sectie Ter Haar. Hans is met Bob van Aartsen indertijd in het bestuur van Ter Haar gestapt om de continuïteit gaande te houden. Elke nieuwe club heeft zo zijn kinderziekten, zo ook hier.

Zorgen maakt Hans zich over de geringe aanwas van nieuwe jonge leden. Dat blijft volgens hem te veel achter. Zo is de groei van het ledental van Snellen vooral te danken aan de doorstroom van leden van Ter Haar naar Snellen. Het is bekend dat veel vlinderkenners beginnen met de grote vlinders en daarna doorgaan of overstappen naar de kleine vlinders. Hans zou echter graag zien dat er ook meer jonge mensen buiten deze stroom om bij de club kwamen. Hij is er zich bewust van dat je zoiets niet kunt sturen. Maar aandacht voor dit probleem is niet verkeerd en misschien is zijn op stapel staande "voor de vuist weg"-tabel, een eerste stap om de toegang tot de verschillende groepen te vergemakkelijken.

Het gesprek loopt ten einde, maar Hans peinst nog even door. Eigenlijk is de NEV een unieke club. Professionals en amateurs samen dat is het fantastische en dat vult elkaar prima aan. Veel onderzoekwerk wordt door amateurs gedaan en daar profiteren de vakmensen weer van en op hun beurt profiteren de amateurs weer van de vakmensen als die nieuwe dingen hebben ontdekt of moeilijke zaken helder hebben uitgeplozen. Wat voor vernieuwingen er ook komen – en die moeten er komen – het principe van de samenwerking tussen amateurs en vakmensen zullen we boven water moeten houden.

Hans Huisman, die op Flakkee bekend stond als de dokter die altijd een potje in zijn zak had om eventuele vlinders in te doen, neemt afscheid als voorzitter, maar blijft in het bestuur en zal altijd wel een potje in zijn zak blijven houden.

Een vreemde eend in Franje: waarnemingen op licht van exotische lieveheersbeestjes?!

Antoon Loomans

Diverse soorten lieveheersbeestjes worden als biologische bestrijders ingezet ter bestrijding van bladluizen in kassen en in plastic tunnels. Ook in openbaar groen en in de boomteelt worden deze predatoren massaal gebruikt. Het uitzetten van een Amerikaans lieveheersbeestje, *Hippodamia convergens* (Guérin-Méneville) kreeg in 2002 echter veel negatieve publiciteit, vanwege mogelijke vervalsing en negatieve beïnvloeding van onze fauna. Of dat werkelijk ook zo is, is niet goed onderzocht. Behalve deze Amerikaanse soort wordt vaak ook het “veelkleurig Aziatisch lieveheersbeestje” (*Harmonia axyridis* (Pallas)) uitgezet. Deze oorspronkelijk uit Azië afkomstige soort heeft, zoals de naam al zegt, een grote variatie in verschijningsvormen en heeft zich al in een aantal Europese landen gevestigd. In België wordt zij sedert 2001 buiten aangetroffen en neemt sterk in aantal toe. In Nederland is zij voor het eerst in 2002 gevonden en in 2003, vooral in het zuiden van ons land, veelvuldig waargenomen. Opvallend was dat deze soort in de periode juli tot en met september ook op licht werd gevangen.

Door middel van veldwaarnemingen willen we in 2004 verdere gegevens verzamelen om vast te kunnen stellen of *Harmonia* zich blijvend heeft gevestigd en of deze soort haar areaal verder over Nederland uitbreidt. Verspreidingsgegevens aan de hand van **vangsten op licht** kunnen daarbij een belangrijke aanvulling zijn op zichtwaarnemingen, in het bijzonder het vlieggedrag en het verloop van de vlucht gedurende de dag en het jaar. Veel vlindersaars zien een grote hoeveelheid aan insecten onder of in hun vanglampen voorbij komen. Ofschoon lieveheersbeestjes niet tot de primaire vangsten behoren, wil ik ieder attent maken op de aanwezigheid van deze soort en oproepen eventuele vangsten van lieveheersbeestjes aan mij door te geven.

Korte beschrijving: in vergelijking met de meeste inheemse soorten is *Harmonia axyridis* relatief groot (5-8 mm) en zoals de naam al aangeeft zeer variabel in het kleurpatroon van de dekschilden: dit kan variëren van oranjegeel tot rood met 0-19 zwarte vlekken (**rode vorm**) of zwart met 0-12 rode vlekken (**zwarte vorm**). Zeer vaak is een karakteristieke plooi op het achtereinde van de dekschilden zichtbaar. Het halsschild heeft veelal een vlekkenpatroon in de vorm van een “M”. Voor een nadere toelichting en beschrijving verwijs ik naar de volgende websites:

http://www.instnat.be/content/page.asp?pid=FAU_LHB_Startpagina

<http://www.coccinula.tk>.

http://www.insectscience.org/3.32/Koch_JIS_3_32_2003.pdf (Hierop is een uitstekend literatuuroverzicht te vinden).

Wie **secundaire vangsten van lieveheersbeestjes** wil doorgeven ten behoeve van onze inventarisatie, materiaal wil opsturen of meer informatie wil, kan met mij contact opnemen: Antoon Loomans, Sectie Entomologie, Plantenziektenkundige Dienst, Pb 9102, 6700 HC Wageningen; tel. 0317-496825; email: a.j.m.loomans@minlnv.nl
Hartelijk dank en goede vangst!

Windepilstaart in 2003

Frits Bink

In de nazomer van 2003 heb ik voor de eerste keer in mijn leven windepilstaarten (*Agrius convolvuli* Linnaeus) gevonden in Nederland. En ik kijk toch al vanaf mijn kinderjaren naar vlinders en heb het fabuleuze vlinderjaar 1947 heel bewust meegemaakt. Een ontmoeting met de windepilstaart is in ons land iets bijzonders. In de jaren 1971-'74 heb ik wel uitgebreid kennis gemaakt met de windepilstaart in tropisch Afrika. Binnen het atlasblok van 8° noorderbreedte en 16° oosterlengte komt daar tijdens de regentijd in augustus de soort als schadelijk insect voor op de akkertjes met zoete aardappelen (*Ipomoea batatas* Linnaeus). De zoete aardappel is een windesoort (*Convolvulaceae*) die door middel van stekken vermeerderd wordt en smakelijke knollen vormt. De rupsen van de windepilstaart richtten daarin flinke schade aan en zodra ik belangstelling voor die rupsen toonde werd ik uitgenodigd om mee te helpen om die verderfelijke beesten dood te trappen. Nutteloos, want die rupsen werden pas opgespoord vlak voor hun verpopping en de schade was dus al aangericht.

Ik kreeg het idee dat de windepilstaart op die plek in Afrika toch niet meer dan twee generaties per jaar voortbrengt gedurende de regentijd en misschien zelfs maar één. Waar en hoe het droge seizoen doorgebracht wordt weet ik niet. In die periode is er geen voedsel voor de rupsen en vrijwel geen voedsel voor de vlinders.

In eigen land troffen Rosita en ik in 2003 van eind augustus tot half september één vlinder, twee volgroeide rupsen, acht kleine rupsjes en 43 eitjes aan op de Zeeuwse eilanden Walcheren, Noord-Beveland en Schouwen. De vlinder werd op 26 augustus gevonden tussen een opgevouwen parasol te Veere, de grote rupsen (groene vorm) werden kruipend over het fietspad bij Vrouwenpolder (27-8) en bij Colijnsplaat (20-9) aangetroffen. De rupsjes en eitjes vonden we op akkerwinde (*Convolvulus arvensis* Linnaeus) langs de dijken van de Oosterschelde bij Wissenkerke en Burghsluis. De laatste eitjes werden verzameld op 19 september en waren niet meer dan drie dagen oud. Op 16 september moet daar dus nog een vlinder rondgevlogen hebben die eitjes afzette. Alle vondsten van de rupsen en eitjes werden gedaan op akkerwinde die in een lage, half open vegetatie of op een kale bodem groeide. Er komt, vooral op Noord-Beveland erg veel haagwinde (*Calystegia sepium* Linnaeus) voor langs de oevers van sloten en in rietkragen. We hebben wel steekproefsgewijs daarop gezocht, maar geen windepilstaarten kunnen vinden. Op akkerwinde gaat het zoeken veel makkelijker omdat de planten in overzichtelijke plakken groeien. Langs de dijk bij Wissenkerke hebben we over een afstand van ongeveer twee kilometer de plekken met akkerwinde afgezocht en op bijna alle planten troffen we eitjes of rupsjes van de windepilstaart aan. Wat landschap betreft herinnerde de situatie aan die van Afrika, waar de akkertjes met zoete aardappelen gesitueerd zijn in het open landschap van het zomerbed van de rivier de Logone. De voorkeur van de vlinders voor open landschappen en grenssituaties zit dus blijkbaar in hun genen. Verder is de windepilstaart een kanjer van een vlinder met een rollong die tweemaal zolang is als het lichaam en er zijn maar weinig soorten bloemen die geschikt voor hem zijn om daaruit nectar te vergaren. Ook in Afrika, hoewel daar wel plantensoorten voorkomen die extreem lange buisbloemen hebben en

daardoor alleen door pijlstaartvlinders bestoven kunnen worden. Zo'n typische pijlstaartbloem heeft de papaja (*Carica papaya* Linnaeus) en die wordt als fruitboom bij de dorpjes geteeld. In Afrika doen zich dus situaties voor dat de windepilstaart aan menselijke bewoning gebonden is. Als je deze ervaring opgedaan hebt, ga je met andere ogen de situatie in Nederland bekijken. De inheemse flora telt maar weinig soorten met geschikte bloemen voor de vlinder. Geschikte soorten zijn kamperfoelie (*Lonicera periclymenum* Linnaeus), zeepkruid (*Saponaria officinalis* Linnaeus), teunisbloem (*Oenothera erythrosepala* Borbás, *O. biennis* Linnaeus). De bloemen van de winde zelf lijken geschikt, maar worden niet vermeld als bezochte bloemen door de windepilstaart (Meerman 1987). Bij dorpen groeien in de tuinen echter exotische soorten zoals vlambloem (*Phlox* spp), siertabak (*Nicotiana* spp), petunia en vele andere soorten die eveneens geschikt zijn. Als de vlinder zijn dagelijkse nectarstok grotereels uit de tuinen met bloemen moet halen en tevens een voorkeur heeft voor een open landschap om daar de voedselplanten voor het nageslacht op te sporen, hoever kunnen dan beide voedselbronnen van elkaar verwijderd zijn? In het geval van Wissenkerke en Burghsluis bedraagt de afstand hemelsbreed ruim een kilometer. Dat is een afstand van niks voor deze vlinder, het is amper een minuutje vliegen voor hem. De vraag kriebelt hoe nu een aantrekkelijke wereld er voor de windepilstaart uitziet en op welke schaal je het landschap moet bekijken.

Jannie en Siep Sinnema uit Hemrik hebben op mijn verzoek navraag gedaan in welke situatie in Friesland windepilstaarten zijn gevonden. In het kale cultuurlandschap zijn bij Menaldum rupsen aangetroffen op een braak liggende tuin van een volkstunnencomplex en bij Drachten in een coulisselandschap van weilanden omzoomd door houtwallen. In het verleden zijn er rupsen gevonden nabij de oever van het Snekermeer. Op Terschelling heeft Piet Zumkehr rupsen gevonden op de kade bij de Walvis, een situatie die overeenkomt met die van de dijk langs de Oosterschelde. Verder trof Wiebe de Haan rupsen aan te Lies in een tuin. Van Terschelling zijn nog twee heel late waarnemingen van vlinders, op 1 november en op 4 november.

Er zijn dus in Friesland windepilstaarten aangetroffen in situaties die wel en niet overeenkomen met die van Zeeland. Maar er is nog geen duidelijkheid verkregen op welke schaal je het landschap moet bekijken om het door de ogen van een windepilstaart te kunnen zien. Ik denk dat dit in de orde van grootte van enkele tientallen vierkante kilometers is.

Bij het opkweken van de rupsen is bij ons maar één pop in de herfst uitgekomen, zeven andere zijn in diapauze gegaan. De volgroeide rups gevonden op 27 augustus bij Vrouwenpolder leverde op 3 oktober een vlinder. De temperatuur in de kweekruimte was gedurende september gemiddeld zo'n 23°C. Bij deze temperatuur groeien de rupsen snel, ze ontwikkelen zich in drie weken van ei tot volgroeide rups. Bij andere vlinderliefhebbers die een deel van de gevonden eitjes en rupsen opkweekten bij een iets lagere temperatuur was de groei veel trager en duurde de ontwikkeling bijna twee maanden. Desalniettemin zijn van de kweken onder de koelere omstandigheden in november toch twee vlinders uitgekomen. Dat is een tijdstip dat er op Terschelling in de natuur ook nog vlinders werden aangetroffen.

Je vraagt je af hoe bij de windepijlstaart de diapauze opgewekt kan worden. Daglengte, temperatuur, voedselkwaliteit van de waardplant en vochtigheid kunnen mogelijk een rol spelen. Wat daglengte betreft, op 21 maart en 23 september zijn dag en nacht over de gehele wereld gelijk in duur (equinox). In de tropen is het verschil tussen de langste en de kortste dag maar gering en bedraagt minder dan een uur. De temperatuur is in de tropen gedurende de regentijd (de zomer) vaak lager dan in de droge tijd (de winter) dus kouder worden is geen goed signaal om in diapauze te gaan. Opgroeien op een waardplant die voortdurend minder van kwaliteit wordt omdat het groeiseizoen op zijn eind loopt? Voor soorten die in het rupsstadium in diapauze kunnen gaan is dit een bruikbaar signaal. Dat is niet aan de orde voor de windepijlstaart. Droger en natter worden dan? Dat is in moessonklimaten een alles overheersend gebeuren. In de droge tijd, wanneer de meeste planten verdorren en de bomen hun bladeren verliezen, kan de lucht zo droog worden dat mensen spontaan bloedneuzen krijgen. Als aan het begin van de zomer de regentijd aanbreekt, is het er om te stikken van de hitte. Het reageren op veranderingen in vochtigheid is in de tropen het beste signaal om de diapauze in te zetten en te beëindigen. Maar wat moet een windepijlstaart in ons klimaat? In de nazomer wordt het alleen maar natter en dat zou een stimulans kunnen vormen om niet in diapauze te gaan. Maar het wordt ook kouder en zelfs zo koud dat de ontwikkeling van de rupsen niet meer gaat. Ik denk dat er op verschillende factoren tegelijk gereageerd wordt. Dus zowel temperatuur als vochtigheid en misschien zelfs wel daglengte kunnen een rol spelen bij de inductie van diapauze. Verder bleek uit de kweekervaringen en de waarneming van verse vlinders heel laat in het seizoen dat de dieren verschillend reageren. Dit wijst er op dat er genetische variatie voor de eigenschap vermogen tot diapauze aanwezig is. Om zoiets uit te zoeken is een hele klus.

Literatuur

Meerman, JC 1987. De Nederlandse pijlstaartvlinders. Wetenschappelijke mededelingen KNNV, nr. 180.

Correcties op verslagen

Jaap Zwier

Het verslag van de excursie in de Achterhoek: Doetinchem e.o. op 6-8 juli 2001: toevoegen de soort *Mythimna turca* in vindplaats 8

Het verslag van de excursie in Bakkeveen op 30 juni-2juli 2000. De volgende soorten werden ook op de volgende locatienummers gevonden: *Acronicta psi* 3, 9; *Hylaea fasciaria* 12; *Macaria liturata* 19; *Acronicta tridens* 3; *Oligia strigilis* 1; *Alcis repandata* 31; *Rivula sericealis* 100; *Cabera pusaria* 29; *Rusina ferruginea*, 38; *Eupithecia larciata*, 22; *Scopula immutata*, 15. *Hypenodes humidalis* moet worden toegevoegd met als vindplaatsnummer 37.

Eindverslag van de excursie in de Achterhoek 14-16 juni 2002

Jaap Zwier

Op Sinterklaasavond van het vorige jaar kwamen de laatste gegevens binnen van onze excursie op 14-16 juni 2002 naar de natuurgebieden rondom Gorssel. Een mooi cadeau, dat me de mogelijkheid gaf dit verslag af te ronden.

Joop Kuchlein en Rob de Vos hebben het uitgebreide verslag nagekeken en aangegeven welke determinaties extra aandacht zouden moeten hebben waarna het verslag naar elke deelnemer is toegezonden. Dit artikel is een summier samenvatting van genoemd verslag met in totaal 423 soorten, 201 microlepidoptera en 222 macrolepidoptera. Het verslag van deze excursie is het tweede verslag over gebieden in de Achterhoek die leden van onze secties bezocht hebben naast de verslagen van individuele onderzoekers. We krijgen zo steeds meer een beeld van de vlinderwereld in dit stuk van Nederland.

Toch blijken er weer fouten in de opgaven of fouten in de verwerking te zitten. Wat ik aan commentaar gekregen heb is hier verwerkt. De belangrijkste wijzigingen in dit verslag in vergelijking met het uitgebreide verslag zijn dat de volgende soorten moeten vervallen: *Eudemis pophyrana*, *Agriopsis marginaria*, *Stigmatella tiliae*, *Agrotora nemoralis*, *Oligia versicolor* en dat *Prays fraxinella*, *Ancylis uncella* en *Pempelia palumbella* moeten worden toegevoegd.

Deelnemers: L. en S. van Deventer, P.A.J. Gaasendam, W. Geraedts, D. en M. Groenendijk, H. Groenink, C. ten Ham, H. ten Holt, M. de Keijzer, J. en C. Kuchlein, A. Hunneman, F. Post, P. en R. Rooy, A. Saunders, S. en J. Sinnema, A. Spijkers, J. Stuurman-Huitema, G. Tuinstra, J. Voogd, J. van Vuure, Fr. de Wilde, F. en H. Wilmink, J.H.H. Zwier.

Bezochte gebieden: Deze liggen allemaal in de Gemeente Gorssel, (provincie Gelderland) uitgezonderd de laatste die in de gemeente Bathmen (prov. Overijssel) ligt.

1. Esveld; eigendom van Natuurmonumenten (NM); 2. Huize Dorth; (NM); 3. Hassinkbos, (NM. Het gebied van NM dat ligt in de Gorsselse heide is niet bezocht); 4. De Kleine Haar, (Stichting Stayokay, de vroegere Jeugdherbergcentrale); 5. Gorsselse heide, althans het grootste gedeelte dat in bezit is van het Ministerie van Defensie; 6. Ravenswaarden, (Staatsbosbeheer); 7. Huize 't Joppe, (familie De Maes Janssens); 8. Epse; 9. Harfsen; 10. Kring van Dorth; 11. Quatre Bras; 12. Langenbergerveld, (Stichting IJssellandschap)

Nomenclatuur en taxonomische volgorde zijn naar Kuchlein & De Vos, 1999. De nummers achter de namen verwijzen naar de vindplaatsen.

1. Micropterrigidae		51 Saturniidae	
Micropterix aruncella	4, 9, 10	Saturnia pavonia	5
2. Eriocraniidae		53 Sphingidae	
Eriocrania subpurpurella	7	Mimas tiliae	4, 5, 6
3. Hepialidae		Smerinthus ocellata	6
Triodia sylvina	1	Laothoe populi	2, 5, 6

Franje 7 (13) – februar 2004

Pharmacis fusconebulosa	2, 5, 6	Sphinx pinastri	5
Phymatopus hecta	2	Deilephila elpenor	5, 6, 12
Hepialus humuli	6	Deilephila porcellus	6
5. Nepticulidae		54. Hesperidae	
Stigmella lapponica	5, 7, 9	Ochloides faunus	5, 7
Stigmella floslactella	12	56 Pieridae	
Stigmella salicis	10	Gonepteryx rhamni	5, 6
Stigmella perpygmaeella	2	Pieris rapae	6
Stigmella hemargyrella	2, 4, 11	57 Lycaenidae	
Stigmella ruficapitella	9	Callophrys rubi	5
Stigmella samiatella	4	58 Nymphalidae	
Stigmella roborella	4	Vanessa cardui	5
Ectoedemia albifasciella	2, 4, 5	Inachis io	5, 6
Ectoedemia subbimaculella	2, 4	Aglais urticae	7
7. Adelidae		59 Drepanidae	
Nemophora degeerella	2, 4, 7, 12	Thyatira batis	2, 3, 5, 6, 12
8. Incurvariidae		Habrosyne pyritoides	2, 6, 7
Incurvaria oehlmanniella	4, 10	Tethea ocularis	5, 6
10. Tischeriidae		Tethea or	2, 5, 6, 12
Tischeria ekebladella	2, 4, 5, 7, 9, 12	Tetheella fluctuosa	5, 7, 12
Tischeria dodonaea	4, 12	Ochropacha duplaris	2, 4
Emmetia marginea	5	Polyploca ridens	7
11. Tineidae		Drepana falcataria	2, 5, 6, 12
Triaxomera parasitella	4	60 Geometridae	
Tinea columbariella	5	Calospilos sylvata	2, 7
Monopsis obviella	2, 4	Lomaspilis marginata	2, 3, 4, 5, 6, 7, 12
13. Psychidae		Ligdia adustata	2
Taleporia tubulosa	4, 5	Macaria notata	2, 4, 5, 6, 7, 12
Psyche casta	4, 5, 7	Macaria alternata	2, 4, 5, 6, 7, 12
Pachythelia villosella	5	Macaria signaria	5, 12
15. Bucculatricidae		Macaria liturata	2, 5, 7, 12
Bucculatrix frangutella	2, 4, 9	Pachycnemia hippocastanaria	5, 12
Bucculatrix cidarella	4,	Opisthograptis luteolata	2, 5, 6, 7, 12
Bucculatrix thoracella	5	Epione repandaria	4, 5
Bucculatrix ulmella	4	Ourapteryx sambucaria	2, 5
16. Gracillariidae		Biston betularia	2, 5, 6, 7, 12
Caloptilia alchimiella	4, 12	Peribatodes rhomboidaria	2, 3, 5, 7
Caloptilia syringella	4	Selidosema brunnearia	5
Acrocercops brongiardiella	5	Deileptenia ribeata	5
Parornix anglicella	9	Alcis repandata	2, 4, 5, 6, 12
Parornix betulae	4	Hypomecis roboraria	2, 4, 5, 12
Parornix devoniella	2, 7	Hypomecis punctinalis	2, 3, 5, 12
Phyllonorycter harrisella	4, 9	Ectropis crepuscularia	2, 5, 12

Franje 7 (13) – februari 2004

Phyllonorycter quercifoliella	4, 5, 9	Parectropis similaria	2, 5, 7, 12
Phyllonorycter platani	8	Ematurga atomaria	5
Phyllonorycter muelleriella	4	Bupalus piniaria	5, 6, 7, 12
Phyllonorycter oxyacanthae	9	Cabera pusaria	2, 4, 5, 6, 7, 12
Phyllonorycter sorbi	2	Cabera exanthemata	5, 7, 12
Phyllonorycter maestingella	11	Lomographa bimaculata	2, 7, 12
Phyllonorycter coryli	2, 7	Lomographa temerata	2, 3, 4, 5, 7, 12
Phyllonorycter rajella	9	Campaea margaritata	2, 3, 4, 5, 12
Phyllonorycter ulmifoliella	9	Hylaea fasciaria	5, 7
Phyllonorycter nicellii	2	Perconia strigillaria	5
Cameraria ohridella	7	Geometra papilionaria	5, 7, 12
Phyllocnistis saligna	4	Comibaena bajularia	2, 5, 6, 7, 12
17 Yponomeutidae		Hemithea aestivaria	2, 5, 6, 7, 12
Yponomeuta evonymella	2, 4, 5	Jodis lactearia	12
Yponomeuta padella	4, 9	Cyclophora albipunctata	4, 5
Prays fraxinella	2	Cyclophora punctaria	5, 12
Argyresthia brockeella	2, 9	Cyclophora linearia	2, 6
Argyresthia goedartella	3, 5	Timandra comae	2, 4, 5, 6
Argyresthia retinella	2, 7, 10	Scopula nigropunctata	5
Argyresthia fundella	5	Scopula floslactata	5
Argyresthia glaucinella	4	Idaea biselata	3, 7
Argyresthia spinosella	2, 12	Idaea dimidiata	12
Argyresthia conjugella	4, 12	Idaea aversata	2, 3, 4, 5, 6, 7, 12
Argyresthia pruniella	4	Idaea straminata	5
19 Plutellidae		Xanthorhoe quadrifasiata	3
Plutella xylostella	4	Xanthorhoe montanata	2, 3, 6, 7, 12
20 Glyphipterigidae		Xanthorhoe fluctuata	5, 12
Glyphipterix thronsonella	4	Epirrhoe alternata	3, 6
23 Lyonetiidae		Epirrhoe rivata	2, 4, 5
Leucoptera laburnella	4	Mesoleuca albicillata	2, 4
24 Oecophoridae		Eulithis mellinata	2, 4, 12
Semioscopis avellanella	12	Eulithis pyraliata	2
Agonopterix arenella	4	Chloroclysta truncata	2, 5
Agonopterix assimilella	7	Cidaria fulvata	6
Pleurota bicostella	5	Plemyria rubiginata	2, 4, 5
Borkhausenia minutella	4	Thera obeliscata	2, 3, 5, 12
Borkhausenia fuscescens	4	Thera britannica	5
Endrosia sarcitrella	4	Electrophaes corylata	2, 5, 7, 12
Hofmannophila pseudopretella	3, 4, 12	Colostygia pectinataria	3, 5, 6
Oecophora bractella	4	Hydriomena furcata	2, 4, 6
Batia unitella	4	Hydriomena impluviata	2, 4, 5, 6, 7
Batia lunaris	4	Pareulype berberata	6, 7
Bisigna procerella	12	Rheumaptera undulata	5

Franje 7 (13) – februar 2004

27 Elachistidae		Perizoma alchemillata	2, 4, 6, 7
Elachista canapennella	4	Perizoma flavofasciata	12
Elachista maculicerusella	4	Eupithecia linariata	3, 5, 12
29 Coleophoridae		Eupithecia pulchellata	2
Coleophora flavipennella	2, 4, 7, 9, 12	Eupithecia valerianata	2
Coleophora milvipennis	4	Eupithecia satyrata	2, 5
Coleophora serratella	2, 4, 9, 12	Eupithecia vulgata	3
Coleophora albidella	4	Eupithecia succenturiata	5
Coleophora palliatella	2, 4, 9, 12	Eupithecia nanata	5
Coleophora ibipennella	4	Eupithecia virgaureata	5
Coleophora solitariella	4	Eupithecia dodoneata	5, 12
Coleophora caespitiella	5, 12	Eupithecia lariciata	12
Coleophora glaucicolella	4	Gymnoscelis rufifasciata	2, 3, 4, 5, 6, 7
Coleophora alticolella	2, 4, 10	Rhinoprora rectangulata	2, 3, 4, 5, 6, 12
31 Momphidae		Euchoeca nebulata	3, 4, 6
Mompha epilobiella	6	Hydrelia flammeolaria	2, 4, 5, 6
32 Cosmopterigidae		61 Notodontidae	
Cosmopterix zieglereella	4, 10	Clostera curtula	5
Cosmopterix scribaiella	4	Clostera pigra	5
36 Gelechiidae		Cerura vinula	5
Argolamprotes micella	4	Furcula furcula	2, 5, 12
Exoteleia dodecella	4	Furcula bicuspis	2, 5, 12
Parachronistis albiceps	4	Notodonta dromedarius	5, 12
Teleiodes vulgella	4	Notodonta ziczac	5
Teleiodes luculella	2, 4, 12	Drymonia dodonaea	2, 5, 6, 7, 12
Teleiodes alburnella	5	Pheosia tremula	2, 5, 6, 12
Teleiodes proximella	4	Pheosia gnoma	5, 6, 12
Neofaculta ericetella	5	Pterostoma palpina	2, 6
37 Limacodidae		Leucodonta bicoloria	5
Apoda limacodes	2, 5, 6, 12	Ptilodon capucina	2, 5, 12
41 Tortricidae		Gluphisia crenata	5
Gymnidomorpha alismana	4	Phalera bucephala	2, 4, 5
Cochylis dubitana	4	Peridea anceps	12
Cochylis nana	4	Stauropus fagi	5
Tortrix viridana	2, 3, 4, 5, 7, 12	62 Noctuidae	
Aleimma loeflingiana	2, 3, 4, 5, 11, 12	Moma alpium	2, 5, 7, 12
Acleris forsskaeana	12	Acronicta psi/tridens	2, 5
Acleris comariana	2, 4	Acronicta psi	5, 12
Cnephasia incertana	2, 4, 12	Acronicta aceris	2, 5, 12
Cnephasia stephensiana	4	Acronicta leporina	5
Cnephasia asseclana	4	Acronicta megacephala	5, 6
Eulia ministrana	3	Acronicta strigosa	6
Pseudargyrotoza conwagana	5, 12	Acronicta auricoma	5

Franje 7 (13) – februar 2004

<i>Ditula angustiorana</i>	4	<i>Macrochilo cribrumalis</i>	4
<i>Epagoge grotiana</i>	4	<i>Herminia tarsicrinalis</i>	3, 4, 5, 12
<i>Archips oporana</i>	5	<i>Herminia grisealis</i>	3, 4, 5, 12
<i>Archips podana</i>	2, 4, 5, 7, 12	<i>Zanclognatha tarsipennalis</i>	2, 4, 5, 6, 7, 12
<i>Archips xylosteana</i>	2, 4, 5, 12	<i>Hypena proboscidalis</i>	2, 4, 5, 6, 7, 12
<i>Choristoneura hebenstreitella</i>	2, 3, 4, 12	<i>Hypena rostralis</i>	6
<i>Ptycholoma lecheana</i>	4	<i>Hypena crassalis</i>	6
<i>Pandemis cerasana</i>	2, 3, 4, 5	<i>Rivula sericealis</i>	2, 4, 5, 6, 7, 12
<i>Pandemis heparana</i>	2, 3, 4	<i>Polychrysia moneta</i>	5
<i>Lozotaenia forsterana</i>	4	<i>Diachrysia chrysitis</i>	2, 4, 6, 12
<i>Clepsis spectrana</i>	4, 12	<i>Plusia festucae</i>	6
<i>Adoxophyes orana</i>	4	<i>Autographa gamma</i>	5, 6, 7, 12
<i>Bactra lancealana</i>	4	<i>Autographa pulchrina</i>	2, 12
<i>Endothenia ericetana</i>	4	<i>Autographa jota</i>	2, 5, 6, 12
<i>Hedya nubiferana</i>	2, 4, 5	<i>Abrostola tripartita</i>	5
<i>Orthotaenia undulana</i>	4	<i>Abrostola triplasia</i>	2, 5, 6, 12
<i>Apotomis capreana</i>	4	<i>Protodeltote pygarga</i>	2, 3, 4, 5, 6, 7, 12
<i>Apotomis betuletana</i>	2, 5, 12	<i>Deltote deceptorica</i>	2, 5
<i>Argyroploce lacunana</i>	2, 3, 4, 11	<i>Deltote uncula</i>	4, 5
<i>Olethreutes arcuella</i>	5, 7, 11	<i>Deltote bankiana</i>	2, 4, 5, 6, 12
<i>Olethreutes siderana</i>	5, 7, 11	<i>Trisateles emortualis</i>	2, 5, 12
<i>Celypha striana</i>	12	<i>Cuculia umbratica</i>	6, 12
<i>Ancylis laetana</i>	4	<i>Elaphria venustula</i>	2, 5, 7
<i>Ancylis uncella</i>	5	<i>Caradrina morpheus</i>	5, 12
<i>Ancylis mitterbacheriana</i>	7	<i>Hoplodrina octogenaria</i>	5, 6, 12
<i>Ancylis obtusana</i>	4	<i>Hoplodrina ambigua</i>	6
<i>Ancylis unculana</i>	4, 5	<i>Charanycia trigammica</i>	2, 3, 4, 5, 6, 12
<i>Eprinotia bilunana</i>	4, 5	<i>Dypterygia scabriuscula</i>	4, 6, 12
<i>Epinotia demarniana</i>	2, 3, 5	<i>Rusina ferruginea</i>	4, 5, 12
<i>Epinotia tenerana</i>	7	<i>Trachea atriplicis</i>	2, 6
<i>Epinotia nanana</i>	4	<i>Euplexia lucipara</i>	2, 5, 6, 12
<i>Rhopobota naevana</i>	4	<i>Phlogophora meticulosa</i>	5, 6, 12
<i>Gypsonoma dealbana</i>	2, 4, 9, 12	<i>Cosmia trapezina</i>	7
<i>Epiblema uddmanniana</i>	4, 5, 12	<i>Lithophane socia</i>	5
<i>Epiblema rosaecolana</i>	4	<i>Lithophane lamda</i>	5
<i>Epiblema costipunctana</i>	3	<i>Apamea monoglypha</i>	5, 6, 12
<i>Eucosma cana</i>	2	<i>Apamea crenata</i>	2, 3, 5, 12
<i>Eucosma campoliliana</i>	2, 4, 12	<i>Apamea remissa</i>	5, 6, 12
<i>Spilonota ocellana</i>	4, 12	<i>Apamea unanimis</i>	5, 6, 12
<i>Rhyacionia buoliana</i>	4, 5	<i>Apamea sordens</i>	5
<i>Rhyacionia pinicolana</i>	12	<i>Apamea ophiogramma</i>	5
<i>Rhyacionia pinivorana</i>	5, 12	<i>Oligia strigilis</i>	3, 5, 6

Franje 7 (13) – februari 2004

Enarmonia formosana	5	Oligia latruncula	2, 3, 4, 5, 6, 7, 12
Lathronympha strigana	4, 12	Oligia fasciuncula	2, 3, 4, 5, 6, 7, 12
Strophedra weirana	4, 7	Mesologia furuncula	7
Strophedra nitidana	5, 9	Photedes minima	5
Pammene fasciana	4	Anarta myrtilli	5
Cydia pomonella	4	Lacanobia oleracea	4, 5, 6, 12
Cydia janthinana	5	Lacanobia thalassina	5
Dichrorampha petiverella	2, 4	Lacanobia suasa	6
Dichrorampha simpliciana	4	Melanchra persicariae	5
42 Choreutidae		Melanchra pisi	5
Anthophila fabriciana	2, 4, 7	Polia hepatica	5
46 Pterophoridae		Mythimna ferrago	5
Platyptilia gonodactyla	7	Mythimna impura	6
Pterophorus pentadactyla	4	Mythimna obsoleta	5
47 Pyralidae		Mythimna comma	2, 5, 6, 7, 12
Hypsopygia costalis	5	Pachetra sagittigera	5
Pempelia palumbella	5	Axylia putris	2, 3, 5, 6, 7, 12
Pempelia formosa	5	Ochropleura plecta	2, 3, 4, 5, 6, 7, 12
Dioryctria abietella	5	Diarsia mendica	6
Dioryctria schuetzeella	7	Diarsia brunnea	2, 4, 5, 7, 12
Myelois circumvoluta	2, 5, 6, 12	Diarsia rubi	6
Phycitodes binaevella	4	Noctua pronuba	2, 5, 6, 7, 12
Anerastia lotella	5	Lycophotia porphyrea	5, 12
Scoparia ambigualis	2, 3, 4, 5, 12	Graphiphora augur	6
Dipleurina lacustrata	4	Xestia c-nigrum	4, 5, 6, 12
Eudonia truncicolella	2, 12	Xestia triangulum	3, 4, 5, 6, 12
Eudonia mercurella	4	Agrotis puta	5
Chilo phragmitella	2, 5, 12	Agrotis exclamationis	2, 4, 5, 6, 12
Chrysoteuchia culmella	2, 3, 4, 5, 11, 12	Agrotis clavis	5, 6, 12
Crambus pascuella	5	Agrotis segetum	6
Crambus ericella	5	64 Lymantriidae	
Crambus pratella	3, 4, 5, 12	Calliteara pudibunda	5
Crambus lathoniellus	2, 4, 5, 12	Dicallomera fascelina	5
Agriphila straminella	12	Euproctis similis	5, 7
Catoptria permutatella	5	65 Nolidae	
Catoptria osthelderi	5	Bena bicolorana	2, 12
Catoptria pinella	5	Pseudoips prasinana	3, 4, 5, 7, 12
Schoenobius gigantella	5	Earias clorana	2, 6
Schoenobius forficella	2, 4, 12	66 Arctiidae	
Elophila nymphaeata	12	Miltochrista miniata	5
Acentria ephemerella	12	Cybosia mesomella	5
Cataclysta lemnata	2, 4, 5, 12	Pelosia muscerda	7
Parapoynx stratiotata	2, 3, 4, 5, 12	Atolmis rubricollis	2, 3, 4, 5, 6, 7, 12

Franje 7 (13) – februari 2004

Nymphula stagnata	2, 3, 4, 5, 6, 12	Eilema depressa	2, 5, 12
Pyrausta aurata	4, 12	Eilema lurideola	12
Ostrinia nubilalis	4	Eilema sororcula	2, 3, 4, 5, 6, 7, 12
Eurrhyncha hortulata	2, 3, 4, 5, 6, 7, 12	Phragmatobia fuliginosa	7
Perinephela lancealis	5	Spilosoma lutea	2, 3, 4, 5, 6, 7, 12
Phlyctaenia coronata	2, 4	Spilosoma lubricipeda	2, 4, 5, 6, 7, 12
Phlyctaenia perlucidalis	5	Diaphora mendica	2
Duponchelia fovealis	5	Diacrisia sannio	5
Pleuroptya ruralis	2	Tyria jacobaeae	5
49 Lasiocampidae			
Malacosoma castrensis	5		
Macrothylacia rubi	5		

VOORJAARSBIJEENKOMST VAN DE SECTIE "SNELLEN"

De voorjaarsbijeenkomst wordt gehouden op
zaterdag 13 maart 2004

om 11.00 uur in partycentrum Killesteijn, Kortenhoeveneweg 63, Lexmond.
Tel: 0347-341933

AGENDA

1. Opening door de voorzitter
2. Verslag van de vorige bijeenkomst
3. Bestuursmededelingen:
4. Faunistische mededelingen
5. Sluiting

Voor beide bijeenkomsten geldt dat er koffie is en u kunt ook frisdrank, broodjes, soep, tosti's etc. kopen bij de bar. Het staat iedereen vrij om een eigen lunch mee te nemen.

BUSLIJNEN

Vanaf Utrecht CS: 154

Vertrek vanuit Lexmond naar Utrecht: 154

ZOMEREXCURSIE

De zomerexcursie van de secties Snellen en Ter Haar zal dit jaar gehouden worden in Drenthe in het Bargerveen van 25 tot 27 juni. Nadere mededelingen volgen in de voorjaarsvergaderingen.

In het gebouw van Staatsbosbeheer ter plekke is een grote ontmoetingsruimte, een eenvoudig keukentje en slaappleats voor tien tot twaalf personen. Op het terrein is er plaats voor enkele caravans en tenten. Daarnaast is er hotelaccommodatie in de redelijke nabijheid.

Het zou met het oog op de voorbereidingen prettig zijn als degenen die vrijwel zeker denken te komen zich, desgewenst voorlopig, al bij mij opgeven met vermelding van de logieswensen.

Hans Huisman Patrijzenlaan 4, 8091 BK Wezep
Tel: 038.3765741; e-mail: kj.huisman@hetnet.nl

VOORJAARSBIJENKOMST VAN DE SECTIE “TER HAAR”

De voorjaarsbijeenkomst wordt gehouden op
Zaterdag 3 april 2004

om 11.00 uur in partycentrum Killesteijn, Kortenhoeveneseweg 63, Lexmond.
Tel: 0347-341933

AGENDA

10.30 zaal open
11.00 opening bijeenkomst
11.05 bestuursmededelingen
11.30 rondvraag
11.45 faunistische mededelingen
16.00 sluiting

Tijdens de middagpauze zal Eddy Vermandel entomologische instrumenten en hulpmiddelen ter verkoop tonen. Tevoren kunt u inlichtingen krijgen en/of bestellingen plaatsen. Tel: 0114-370378 en per e-mail: info@vermandel.com

Voor beide bijeenkomsten geldt dat er koffie is en u kunt ook frisdrank, broodjes, soep, tosti's etc. kopen bij de bar. Het staat iedereen vrij om een eigen lunch mee te nemen.

BUSLIJNEN

Vanaf Utrecht CS: 154
Vertrek vanuit Lexmond naar Utrecht: 154